

HLUČÍNSKÉ JEZERO

Obsah

Analytická část	1
Úvod	1
Historie místa	2
Širší vztahy	3
Hodnocení současného stavu využití území	4
Hodnocení místa	4
Problémy a limity	6
Hodnoty a Potenciály	7
Návrhová část	10
Koncept	10
Relaxační areál	12
Kemp	17
Sportovní část	21
Textová část návrhu	24
Přírodní část jezera	25
Krajinné celky Hlučínského jezera	28

Analytická část

pohled na jezero z východního břehu

Úvod k místu

Hlučínské jezero je dominantně rekreačním prostorem s nadmístním potenciálem a dosahem. Leží na katastru tří obcí – Hlučína, Kozmíc a Dobroslavic. Okolo rozsáhlé vodní plochy se nachází zejména placený sportovně rekreační areál a plochy spíše přírodního charakteru. Výjimkou jsou drobné objekty související s rekreací na jezeře na katastru Kozmic. Charakter místa vychází z jeho historie. Břehy přírodní části a některé z budov ukazují ještě šterkovnu, rekreační areál vystihuje svou dobu vzniku na začátku devadesátých let s projektem z minulého režimu, do kterého jsou postupně přidávány současné atrakce a vybavení. Paměť místa však sahá dále – k lužní krajině řeky Opavy. Stopy této krajiny jsou všude okolo v rámci vegetace a podmáčených ploch nebo lidmi vytvořených Kozmických ptačích luk. Jako celek má jezero přírodní charakter a lidské vstupy prozatím působí spíše jako konflikt s přírodou nežli spolupráce.

záliv u kempu

zpevněný východní břeh

přírodní břeh v jižní části jezera

zpevnění při západním konci jezera

nová cyklostezka a lávky u Jilešovic

přírodní část severního břehu

vstupní/sportovní část

hlavní objekt zázemí

hlavní vstup kempu

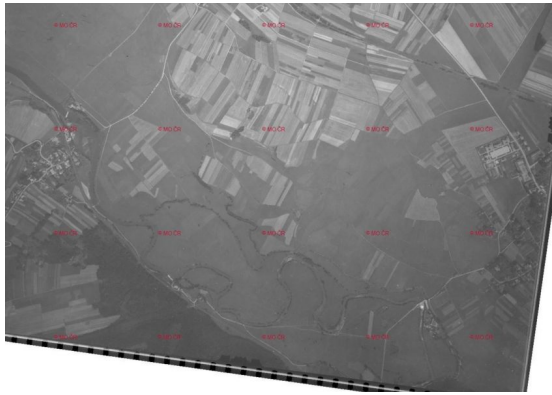

Historie místa

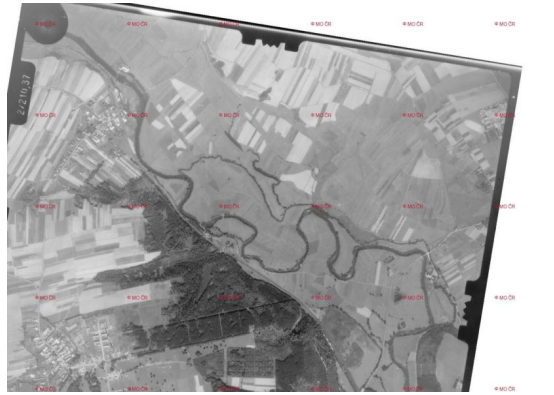
Hlučínsko obecně prošlo relativně bouřlivou historií. Území patřící k habsburské monarchii za vlády Marie Terezie připadlo Prusku roku 1742 a následně až do roku 1920 bylo území periferní pruskou oblastí, která však postupně získávala význam svým nerostným bohatstvím a průmyslem. Po první světové válce nakonec Hlučínsko připadlo Československu na základě Versailleské mírové smlouvy. Od roku 1938 však bylo Hlučínsko součástí Německa. Po druhé světové válce se projevila nejasnost příslušnosti obyvatel Hlučínska a nakonec bylo oproti zbytku republiky odsunuto pouze malé procento obyvatel. Podobně jako Hlučínsko – území u hranic s vazbami přes hranice, Štěrkovna vznikla přímo na hranici dříve vedené řekou Opavou. Jak je možné vyčíst z historických map a leteckých fotografií, bylo území jezera částečně prostorem meandrující se Opavy a jejích přítoků a z části políčky a pastvinami. Později se v místě začalo s povrchovou těžbou šterku, díky které vzniklo dnešní jezero.

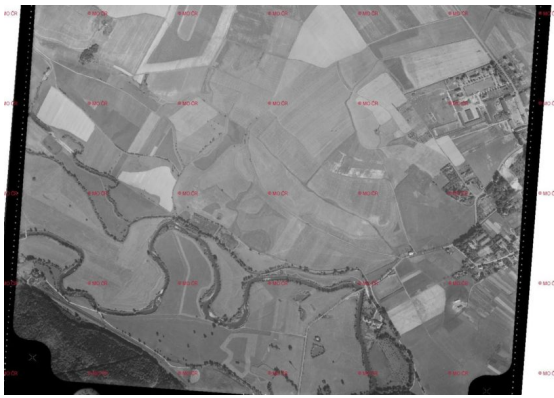
niva Opavy

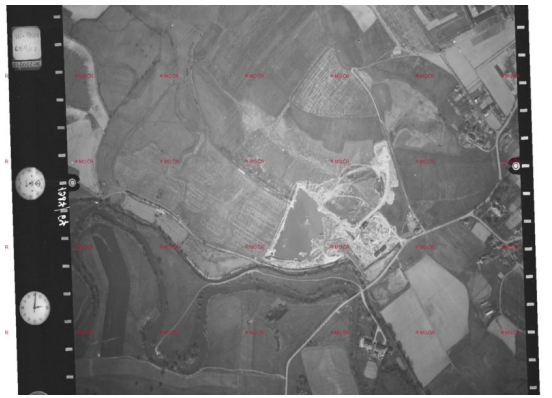
ortofoto z roku 1946

ortofoto z roku 1950

ortofoto z roku 1959

ortofoto z roku 1967

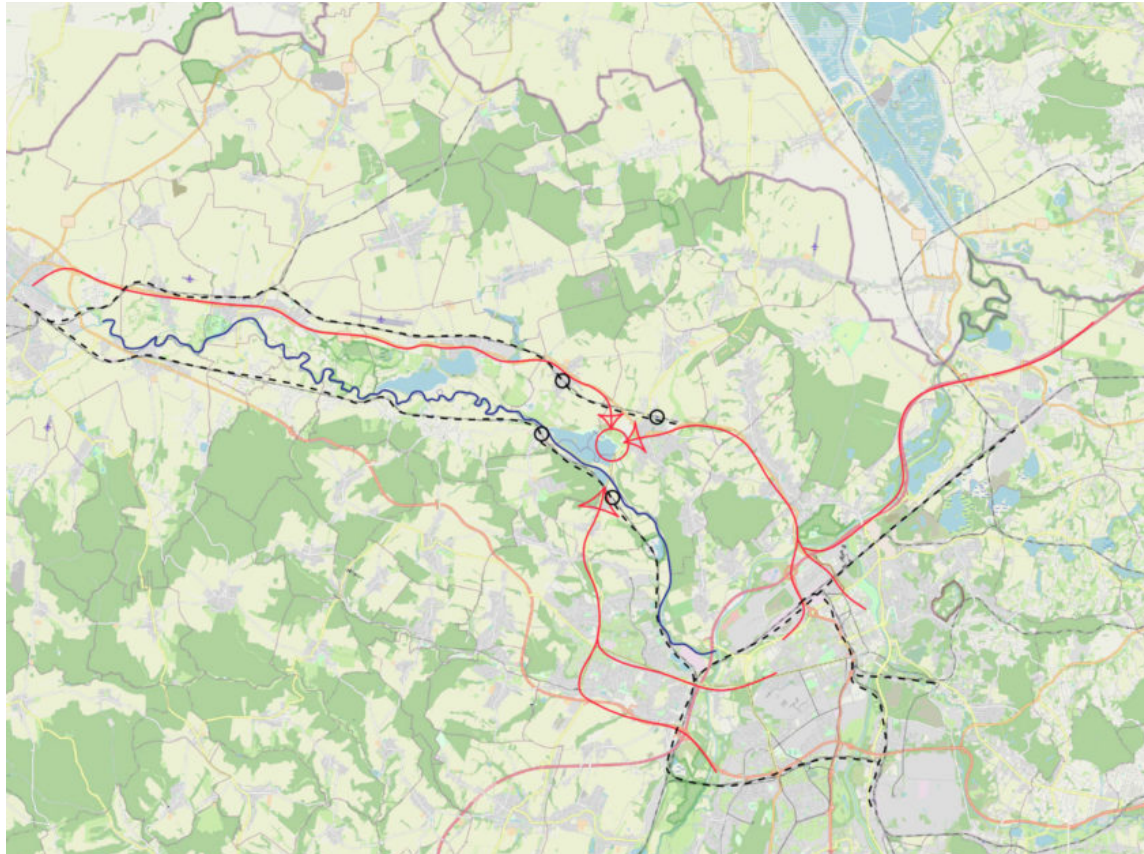

Ještě za minulého režimu vznikl ambiciózní projekt rekreačního areálu na místě bývalé šterkovny. Až v roce 1990 se šterkovna přebudovala na vodní nádrž pomocí potřebných vodohospodářských úprav – odtěžení mělčin, zpevnění břehů a vybudování náplustných a výpustných objektů. Vzhledem k nedostatku financí však byla vybudována jen část, kterou známe nyní. V areálu byly vybudovány potřebné stavby zázemí a služeb, které známe ze současnosti. Zachovalo se také zázemí šterkovny – penzion Rhodos a pravděpodobně i vážní domek při vjezdu do areálu.

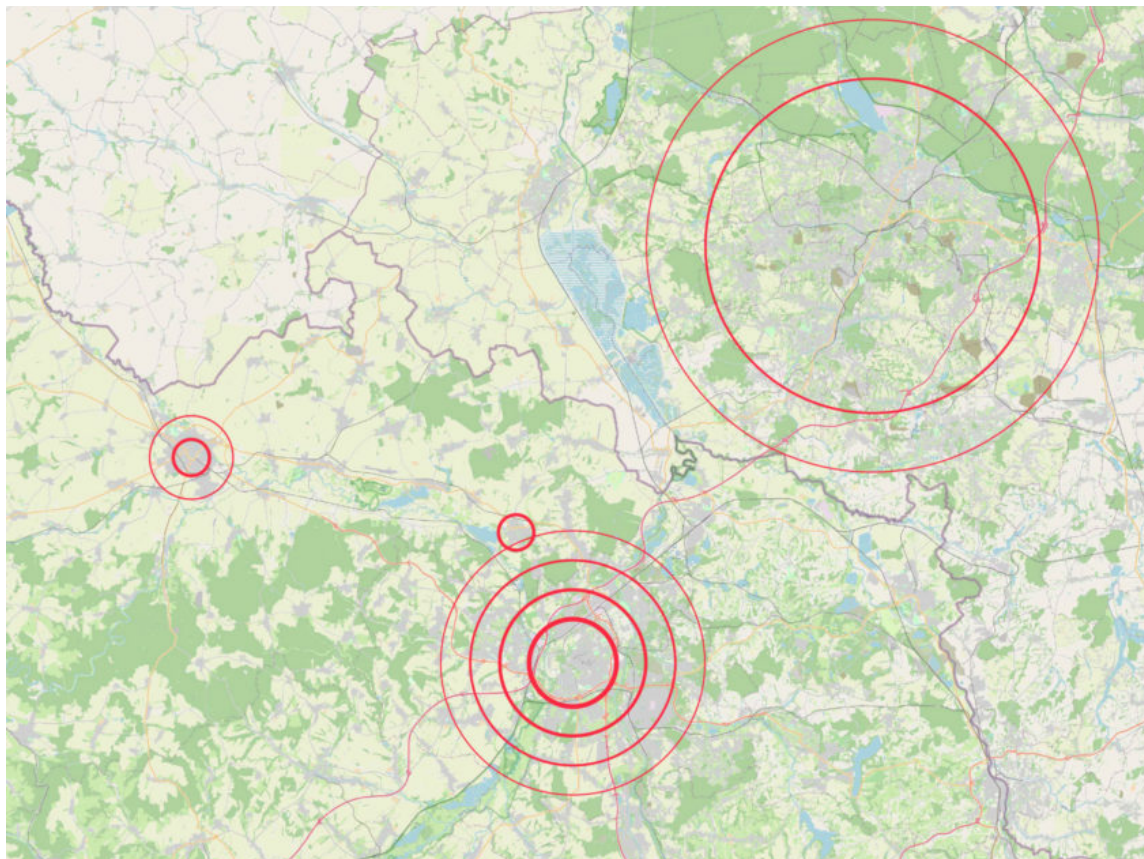
Areál byl postupně doplňován o objekty hřišť, atrakcí a aktivit pro návštěvníky, což probíhá dodnes. Posledním velkým vstupem do území je realizace první etapy projektu sanace, rekultivace a revitalizace území po těžbě šterkopísku. Ten umožňuje další rozvoj areálu díky vyjmutí jezera ze záplavového území.

Širší vztahy

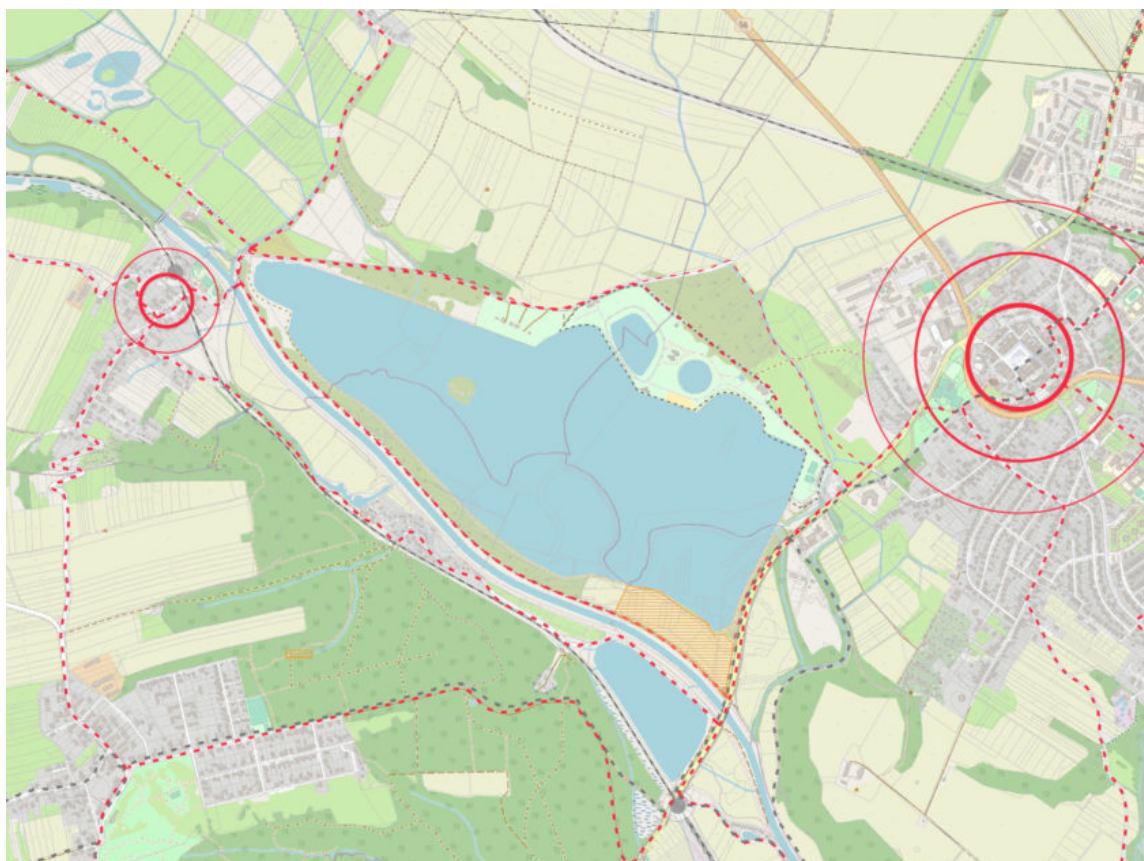
Nejbližšími sídly v okolí jezera jsou Jilešovice v katastru Dobroslavic, které s jezerem téměř sousedí. Hlučín je také v přímém kontaktu s jezerem přes placený rekreační areál. Okraj Kozmic dělí od jezera cca 1 km volné krajiny. Z těchto užších vazeb je jistě nejvýznamnější město Hlučín se svými 13 500 obyvateli, kteří využívají rekreační areál, ale také celé jezero pro procházky a sport. Jezero je však především rychle dosažitelné ze třisetisícové Ostravy a ve druhém směru ze vzdálenější Opavy a to autem, přístupné je i pomocí železnice. Především ze zastávky v Jilešovicích, ale také z druhé strany z Kozmic a Hlučína. Je rovněž potřeba pamatovat na blízkost polských hranic a relativně husté osídlení kolem Rybníku, odkud lidé často přijíždějí. Z hlediska těchto sídel je to rekreační areál, který je lákadlem, okolní krajina a místa jsou pro většinu lidí druhotná až nepodstatná. Krajina je však nedílnou součástí místa a tvoří charakter jezera pro všechny jeho návštěvníky. Jezero se nachází v nivě řeky Opavy, která okolí silně utvářela. Na Dobroslavickou stranu je údolí ukončeno relativně strmým svahem, což se na severní

situace širších vztahů, 1:150 000

širší vztahy - energie, 1:300 000

situace širších vztahů 1:18 000

Turismus v okolí

Z hlediska pohybu pěších a cyklistů bylo jezero téměř mimo značené trasy. To se nyní změnilo cyklostezkou podél Opavy a uzlu u Jilešovic, kde je přímý kontakt s jezerem. Turistické trasy jezero míjejí podél hlavní komunikace na východní straně jezera. V Jilešovicích se také nachází zázemí pro vodáky, kteří okolo řešeného území sjíždí Opavu. Za předpokladu nalákání cyklistů a turistů by bylo vhodné místo pro ně připravit a nebýt pouhou kulisou, ale místem zastavení a odpočinku.

Hodnocení současného stavu využití území

Výměra ploch dle jednotlivých kategorií

Pro základní členění ploch lze zvolit několik druhů členění, které budou ilustrovat dnešní fungování místa.

Veřejné, neveřejné a placené plochy

Velká část jezera je veřejně přístupná bez omezení. Výjimkou je soukromý pozemek ve hlučínské části (1300/38), pronajímané pozemky sloužící převážně ke sportovně rekreačním účelům v Kozmickém katastru a samozřejmě placený rekreační areál na většině katastru Hlučína. Ten však nyní funguje pouze omezenou dobu v průběhu letní sezóny a zbytek roku je přístupný. V sezóně areál může působit jako bariéra v pohybu okolo jezera. Nyní přístupné, ale zarostlé pozemky na jižní straně řešeného území podél břehu jezera, jsou z větší části v soukromém vlastnictví.

Jedinou placenou plochou je rekreační areál, který v sobě zahrnuje sportoviště, pláže a kemp. Tato využití se překrývají. Nyní se platí vstup do celého areálu ať už v rámci klasického vstupného, nebo jako návštěvník kempu.

Plochy dle funkcí

Veřejné plochy jsou využívány k rekreaci volné. Mezi nejdominantnější aktivity patří procházky a turistika, venčení psů, cykloturistika, rybaření, koupání a relaxace u jezera za příznivého počasí, okolí je také využíváno pro vyjíždky na koni.

Placený areál je mimo sezónu přístupný v omezeném režimu a umožňuje průchodnost. Sezóna areálu je velice krátká, omezená na nejteplejší období roku – cca ½ června až ½ září. Plochy u hlavního vstupu jsou převážně pojaty jako sportovní. Je zde florbalové hřiště, beachvolejbal a hřiště na basketbal, která zároveň slouží jako zpevněná plocha pro kulturní akce. Na vodní ploše při vstupu je provozován vodní vlek pro vodní lyžování a wakeboarding. Hlavní plochou pro koncerty je navazující travnatá plocha podél břehu směrem k první zátoce, zde se umísťuje hlavní stage při větších akcích a festivalech.

Dále se již nachází jádro areálu sloužící ke koupání a rekreaci u vody. Dříve, když existoval pouze první záliv, byla soustředěna naprostá většina lidí zde, nyní je však do jezera otevřeno i druhé „oko“, okolo kterého je také oblázková pláž a lidé budou hojně využívat i tento prostor. Mezi dvěma plážemi se nachází bývalé brouzdaliště kruhového půdorysu, které však z hygienických důvodů nefunguje, zároveň je

v této části břehu vymezen prostor pro nudapláž. U prvního zálivu je také hlavní objekt zázemí s bufetem a terasou. Zároveň jsou zde dětské prvky a brouzdaliště. U druhého zálivu se již nachází jeden ze vstupů do části kempu. Na vstup je navázáno základní zázemí a hřiště. Zároveň se zde nachází pronajímatelné chatky. Druhý vstup do kempové části je téměř na konci areálu. Oblázková pláž pokračuje ještě za hranici placené části. Mísení všech aktivit je pochopitelné, ale může generovat problémy jak pro ubytované v kempu, tak pro využívání sportovišť. Obzvláště vytvořením druhého zálivu a pláže se nyní bude provoz kempu a se zbytkem areálu více mísit.

(číslo návštěvníků kempu a areálu – doplnit zhodnocení proporcí areálu a jeho ploch)

Vybavenost ploch

O vybavenosti ploch můžeme hovořit především v rámci placeného areálu. Ve zbylých prostorách se jedná o přírodní místa vzniklá nahodile. Objekty na Kozmickém katastru sloužící k rekreačním aktivitám u jezera bude nutné legalizovat a ideálně postupně ovlivňovat jejich vzhled a působení pro návštěvníky místa. Placený areál popsaný výše je vybaven sportovním zázemím a plochami, které jsou umísťovány vždy poblíž objektů sociálního zázemí, kde se také pohybují zaměstnanci areálu. Samotné plochy jsou pocitově spíše vloženy do místa jako solitéry, které představují určitou aktivitu, ale často v okolí chybí potřebný mobiliář, stín a podobně. To lze říci o hřištích i dětských prvcích v areálu. Objekty zázemí areálu jsou rozmístěny v celé ploše – vstupní objekt s restaurací, sálem a kanceláři, objekty vstupů do kempu, hlavní objekt zázemí a občerstvení u první pláže, plavčíkárna s občerstvením a centrální objekt občerstvení a sociálního zázemí mezi „okem“ a zálivem. Objekty jsou postaveny ve stejném stylu. Zajímavým prvkem je prostorový nosník střešních konstrukcí. Odlišný je hlavní objekt technického zázemí areálu s terasou v patře a penzion Rhodos – pozůstatek štěrkovny.

Stávající charakter areálu, který tvoří výše popsané objekty, se zdá podobný jako v době jeho vzniku před 30 lety, objekty jsou však logicky v horším stavu. Další vybavení, stánky, mobiliář a herní prvky do celku většinou nezapadají a mnohdy působí vytrženě. Tomu nepomáhá ani řešení vegetace popsané níže. Měl by se stanovit základní charakter areálu a tomu vše přizpůsobovat.

Z hlediska sociálního zázemí kapacitně vybavení dostačuje. Z hlediska občerstvení je to otázkou – vznikají další stánky, které potenciálně

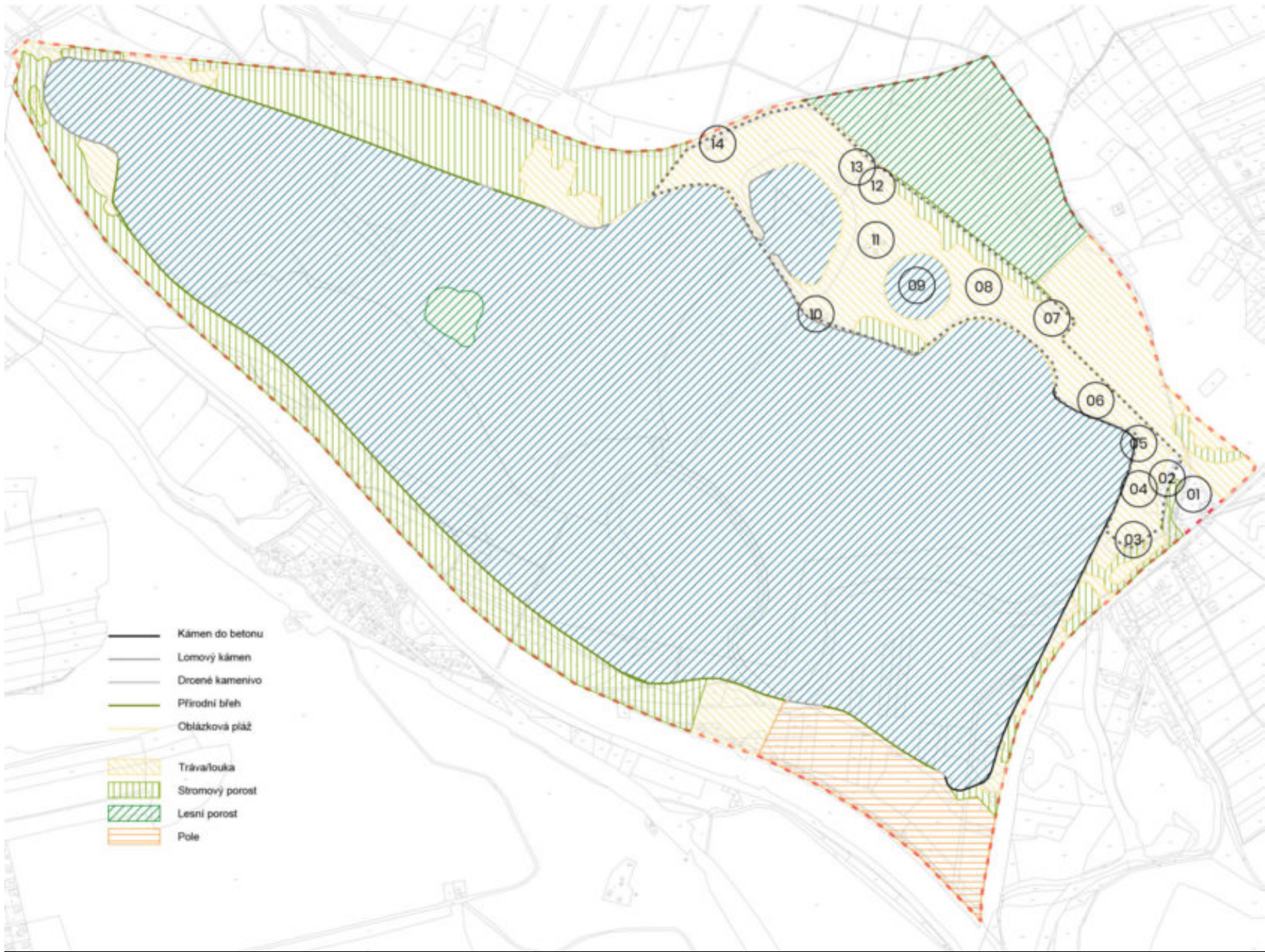
kanibalizují již postavené objekty občerstvení. Nabídka sportovních ploch má jistě rezervy, nicméně se jedná o spojený problém se sezónností využívání. Herní prvky a prvky pro děti jsou hodně soustředěné do jednoho místa, u kterého není žádný stín. Sportoviště jsou volně k využití návštěvníkům areálu, což neumožňuje jejich rezervaci a využití zvláště. Jistě vhodná jsou plánovaná mola a možnosti vypůjčení loděk, šlapadel a podobně.

Funkčně provozní kvality ploch

Z hlediska placeného areálu, který je popsán výše, vidíme rezervy jak ve využití ploch rekreační, tak i kempové části. Jako kvalita kempu byla vyzdvížena možnost umístění stanu i obytného vozu kdekoliv v části kempu. V případě budoucí modernizace a zatraktivnění však bude pravděpodobně nutné vymyslet konkrétnější systém využití. Není dostatečně vyřešeno zázemí kempu – nyní je pouze velice základní a je využíváno společně všemi návštěvníky areálu. Je také velice omezená možnost ubytování v chatkách, které nenabízejí dostatečný komfort. Kemp má dva vstupy z doby, kdy byl ještě provozován dvěma subjekty. Otázkou je nutnost zachování obou.

V rámci hlavního využití – ke koupání a rekreaci by nyní měl areál s novými oblázkovými plážemi sloužit dobře. V blízkosti pláží chybí možnost stinných míst pod stromy. Bývalé koupaliště – „oko“ – nyní tvoří spíše bariéru a využití tohoto centrálního místa je pro kvalitu areálu důležité. Nabízí se městem navrhovaná varianta biotopu. Část nyní vymezená pro nudisty je oddělena vegetační clonou, v této části břehu jsou pouze tři možné vstupy do vody – břeh je zde vzhledem k využití ke koupání pojat nešťastně. Návštěvníci přijíždí dominantně automobilem na sběrnou parkovací plochu před vstupem. Ta plošně nedostačuje, což generuje stání na všech možných místech v okolí. Prostoru velice chybí vegetace. Je počítáno s navýšením kapacity parkovacích stání. Možnost poplatku za parkování by mohla alespoň trochu snížit zátěž, ale zároveň by generovala zatížení blízkých ulic.

Zbytek jezera je více přírodní. I nezpevněné břehy jsou strmé a hůře přístupné, pozvolný břeh by přitom umožnil jednak lepší přístup k vodě, ale také větší pestrost břehů pro rostliny a živočichy. Louky okolo jezera u Jilešovic také vybízejí k rekreaci, která opět není podpořena břehem. Hodnotu ploch mimo placenou část vnímáme především v klidu a přírodě blízkému prostředí, které by se dalo podpořit společně s klidnými pobytovými místy.

vymezení ploch, břehů a míst v areálu, 1:10 000

Místa v areálu

- 01 – parkoviště – velká nečleněná zpevněná plocha
- 02 – vstupní objekt s kanceláři, restaurací a sálem
- 03 – penzion Rhodos – penzion se zázemím, stavba zachovaná z dob šterkovny
- 04 – sportoviště na florbal, beach volejbal a basketbal

- 05 – zázemí vodního vleku, projde rekonstrukcí a rozšířením
- 06 – volná plocha pro festivaly/louka pro relaxaci u vody
- 07 – hlavní objekt technického zázemí areálu/občerstvení na terase
- 08 – brouzdaliště a dětská hřiště
- 09 – původní nefunkční koupaliště, dnes plánovaný biotop

- 10 – plavčíkárna, objekt napouštění oka, občerstvení, půjčovna loděk a šlapadel
- 11 – občerstvení a soc. zázemí pro kemp i areál obecně
- 12 – vstupní objekt kempu, ubytovací chatky
- 13 – minigolf a multifunkční hřiště
- 14 – druhý, nevyužívaný vstup do kempu, sociální zázemí

výkres problémů a limitů, 1:10 000

Problémy a limity:

- 01 – neutěšená zpevněná plocha
- 02 – ubytování vzdálené od pláže a v jednotném, spíše nižším standardu
- 03 – velká plocha bez stromů
- 04 – chátrající hlavní objekt, nefunkční přízemí pro návštěvníky
- 05 – nedostatečně velké brouzdaliště
- 06 – nefunkční bazén tvořící bariéru
- 07 – nedostatečné zázemí kempu a chatky jednotného standardu
- 08 – vodní vlek tvořící bariéru, zasahuje do poloviny zálivu s pláží
- 09 – dlouhá přístupová cesta od hlavního vstupu k plážím
- 10 – neudržované stavby sportovně rekreačního charakteru
- 11 – cesta v dezolátním stavu

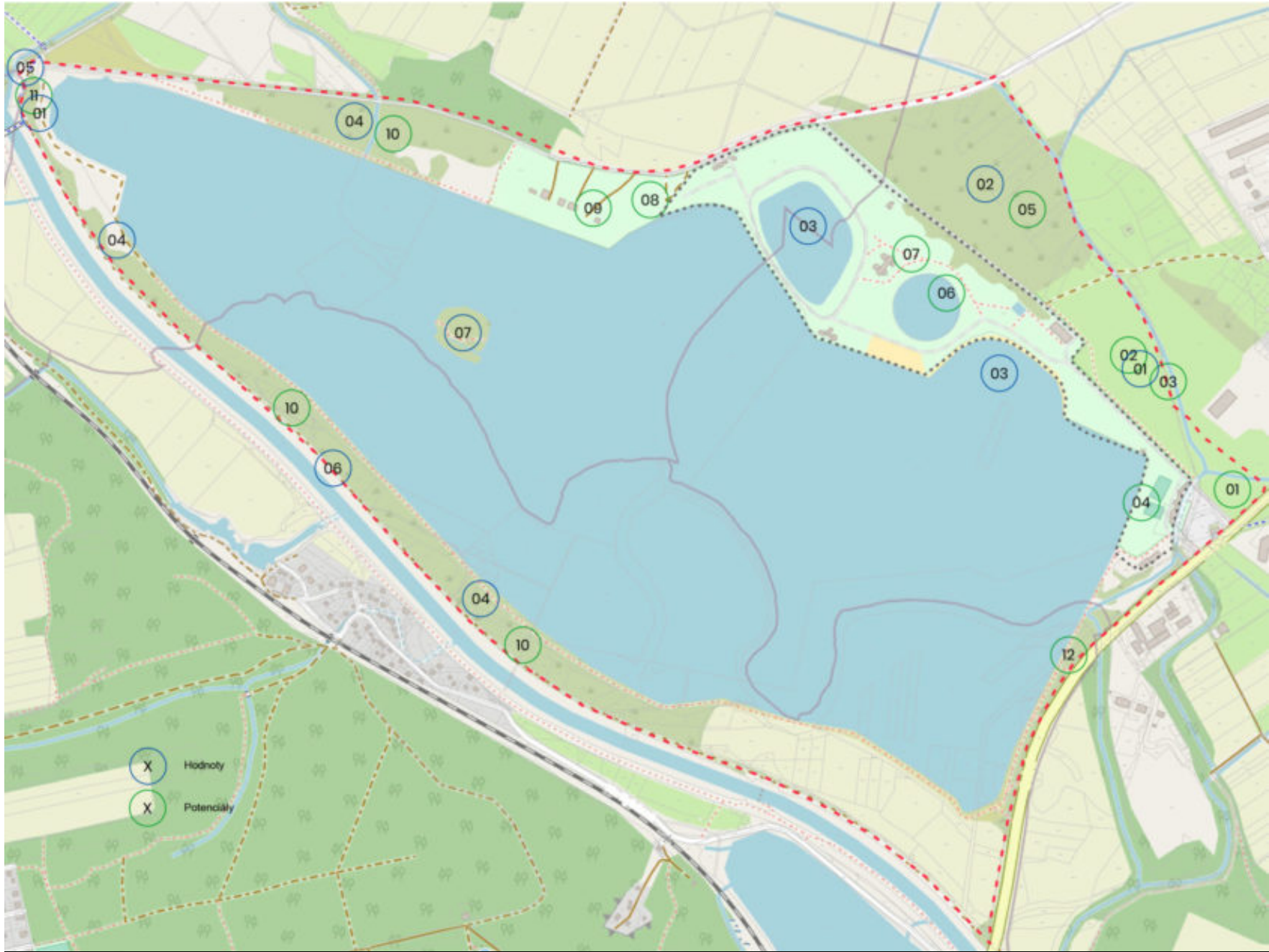
- 12 – horší prostupnost podél vody (souvisí se stavbou)
- 13 – holá plocha u vpusti
- 14 – druh břehů neumožňuje rekreaci
- 15 – špatná prostupnost mezi cyklostezkou a jezerem
- 16 – strmé přírodní břehy, nevhodné pro biodiverzitu i rekreaci
- 17 – v budoucnu pole rozdělené cyklostezkou bez doprovodné zeleně
- 18 – druh břehu není vhodný pro rekreaci
- 19 – neprostupné území

Definování problémů k řešení

- **Roztříštěnost areálu** – nastavit jednotný charakter a vizuál areálu
- **Nízká nabídka služeb a standardů** – oslovení širší skupiny lidí díky širší

nabídce služeb ubytování, občerstvení nebo aktivit

- **Většina areálu je pouze holá plocha** – práce s krajinnou složkou dle plánu péče
- **Nízká využitelnost některých břehů** – využít i dnes nevyužitelné břehy na důležitých místech pomocí dodatečných vstupů – posezení, molo, schody
- **Limitovat škody na přírodě vzniklé stavbou a naopak zvýšit hodnotu a biodiverzitu živých složek prostředí**
- **Krátká sezóna, nerentabilita prodloužení sezóny** – rozšíření aktivit, ale také stanovení služeb a funkcí s delší sezónou a jejich kumulace kvůli obslužitelnosti
- **Oddělení řešeného území od ranče obchvatem** – najít co nejvhodnějšího napojení na řešené území
- **Přírodní část bez péče** – stanovit iniciační místa pro lidi, ale také chtěný

výkres hodnot a potenciálů, 1:10 000

Hodnoty

- 01 – hodnotné solitérní stromy
- 02 – plocha (lužního) lesa

- 03 – krytý záliv s oblázkovou pláží a břehy z lomového kamene
- 04 – hodnotná vegetace
- 05 – křižovatka cest, nové lávky

- 06 – nová cyklostezka
- 07 – ostrůvek s bujnou vegetací, osídlený ptáky

Potenciály

- 01 – prostorový potenciál – nezpevněná plocha vhodná k rozšíření parkoviště
- 02 – nevyužitá plocha s místy hodnotnými stromy, v severní části potok Vařešinka
- 03 – potok Vařešinka nabízí příležitost při jeho revitalizaci

- 04 – plocha pro sport není plně využita a potenciál je i v modernizaci sportovišť
- 05 – hodnotný lužní les bez možnosti prostupu a poznání jeho hodnot – turistický potenciál
- 06 – nevyužitá vodní plocha v centru areálu
- 07 – potenciál velkého rozvoje areálu v oblasti služeb, zázemí a využití ploch
- 08 – potenciál vytvořit příjemný navazující prostor na pláž mimo areál

- 09 – potenciál rozšíření služeb nebo rekonstrukce jednotné s koncepcí jezera
- 10 – hodnotná vegetační struktura bez možnosti prostupu a jejího využití k rekreaci
- 11 – louky okolo náпустného objektu vhodné k rekreaci – blízkost cyklotras a Jilešovic
- 12 – břehy v blízkosti města a silnice tvoří potenciál pro živé rekreační plochy

Přírodní potenciál území

vypracovali: **Mgr. Jan Albert Šturma, Mgr. Ondřej Sedláček**

Bývalá štěrkovna byla rekultivována necitlivým způsobem s maximálním využitím technických řešení.

Dle historických map i rozhovorů s místními byly pro pískovnu původně typické erodující písčové břehy s pozvolnějším litorálem a množstvím drobných „zátočinek“ – tyto struktury jsou dnes téměř bez výjimky zlikvidovány (drobné tůňky vznikly erozí břehů v SZ části pískovny a koncentruje se v nich – oproti zbytku břehové zóny – nebývalá biodiverzita) a nahrazeny v lepší případě technickou textilií vyloženým prudkým břehem, v horším případě brutálně nasypaným hrubým kamenivem a v té nejzničenější části přímo vydlážděnou zdí.

Jezero v současné době zcela postrádá litorální zóny vegetace a přirozenou členitost břehů. Okolní vegetace má převážně charakter

sukcesních lesíků s vtroušenými plochami neudržovaného bezleší. Místa se objevují jak hodnotnější fragmenty lužních lesů, tak potenciálně cenných vlhčích luk a roztroušené zeleně savanovitého charakteru. Vlhčí loučky jsou nejspíš přímými pozůstatky rozsáhlých podmáčených luk, které se zde před regulací Opavy rozkládaly.

Botanický průzkum nepotvrdil až na jednu drobnou výjimku výskyt žádného velmi význačného rostlinného druhu – celá lokalita je spíš velmi cennou vegetační mosaikou, která vznikla nejspíš již během těžby štěrku (různé substráty, různá věková stadia sukcesní vegetace).

Tou výjimkou je výskyt kotvice plovoucí (*Trapa natans*), která patří mezi poměrně vzácné a ohrožené druhy flóry ČR.

Velmi cenné jsou také fragmenty již existujících či plochy expandujících lužních lesů. Ačkoliv obsahují množství nepůvodních a invazních druhů, jedná se přesto o výrazně hodnotná společenstva.

Při zběžném zoologickém biologickém průzkumu lokality byly nalezeny vzácnější druhy bezobratlých (např. batolec červený), obojživelníků, plazů (ještěrka obecná, užovka obojková, slepýš křehký) i ptáků (hnízdící lejsek šedý, rybák obecný). Současný potenciál podpory biodiverzity není příliš velký, ale velmi bohatý *species pool* vzácných a ohrožených druhů v okolí (mj. bízlosti PP Jilešovice-Děhylov s předmětem ochrany modráska bahenního, Kozmické ptačí louky s mnoha druhy vodních a mokřadních druhů ptáků) slibuje rychlou kolonizaci těchto druhů při provedení vhodných managementových úprav.

Legenda ke skice: 01 – ptačí pozorovatelný, 02 – klidná místa – lavička, ohniště, plácek s plážičkou, 03 – zastavení na cyklotrase – pobytové schody u jezu, altány na křížení cest a na půl cesty mezi Jilešoviciemi a jezem

základní členění ploch

Posílení přírodního potenciálu území – prvotní doporučení

Jednotlivé břehové úseky se poměrně zásadně liší v biotopové skladbě a tedy i cílových stavech biotopů podporující biologickou rozmanitost i výskyt vzácných a ohrožených druhů. Rozdělili jsme je do celkem 7 logických celků.

Úsek 1 – camp. Zde důraz spíše na pobytovou funkci, zvýšení ozelenění, druhová pestrost stromů, autochtonní dřeviny, pestrá mozaika, stromořadí apod. Vytvořit přírodní mělké biotopové koupaliště.

Příklad si lze vzít z okolní místy velmi zachovalé kulturní krajiny.

Úsek 2 – lužní les a sukcesní mozaika. Doporučujeme vyloučit stavbu parkoviště v lužním lese. Lužní les nechat bezzásahový. Sukcesní mozaiku postupně upravit na stepní až lesostepní krajinu se solitérními stromy, skupinami sukcesních lesíků a křovin, extenzivně kosené louky nebo pastva, přechodové biotopy ekotonálního charakteru. Výřez invazních a expanzních dřevin, disturbance. V obou typech biotopu podpořit možnost vstupu lidí, vkusně řešená naučná stezka, paloučky pro odpočinkové aktivity bez násilného mobiliáře. Extenzivní péči o luh lze doplnit plnohodnotnou revitalizací vodní strouhy, která ji od severu ohraničuje.

Úsek 3 – podobný charakter jako úsek 2 s většími plochami bezlesí. Rozsáhlý pozvolně stoupající břeh se skupinkami spontánně se šířících dřevin – nejvýraznější jsou duby a osiky, místy vznikají až drobné dubové „protoháje“. Bylinné patro už téměř zcela dominují expanzivní a invazní druhy – celíky a třtina křovištní. Sukcesní mozaiku postupně upravit na stepní až lesostepní krajinu se solitérními stromy, skupinami sukcesních lesíků a křovin, extenzivně kosené louky nebo pastvu, přechodové biotopy ekotonálního charakteru. Výřez invazních a expanzních dřevin, disturbance.

Úsek 4 – přítokové mělkovodní partie jezera zcela zničené necitlivou rekultivací, litorální ani vodní vegetace zde téměř neexistuje. Zde je zapotřebí výrazně omezit nebo zcela odstranit kamenné opevnění, naznačit členitou linii břehů, změlčit široký lem jezera a vytvořit prostor pro vyvinutí širokého litorálního pásma. Cílem je přirozeně členitý systém rákosin a lagun v dlouhé břehové linii minimálně v délce naznačeného úseku. Mezi tímto litorálem a stávajícím ostrovem vytvořit systém různě velkých ostrovů pro hnízdění ptáků – ploché a písčité ostrovy pro racky a rybáky, ostrůvky pokryté mokřadní vegetací pro kachny, potápky a další druhy. Doplněním mohou být plovoucí ostrovy. Vytvořit ptačí pozorovatelný.

Úsek 5 – pás dřevin a drobných luk mezi jezerem a valem vedoucím kolem Opavy. Porosty jsou místy mezernaté, s vlhkými loukami, které mají překvapivě pestrou a hodnotnou flóru. Porosty alespoň místy výrazně proředit, především v břehové linii navazující na nově vzniklý litorál

a dále v ploše a okolí zarůstajících ok bezlesí. Zde ponechat hodnotnější starší stromy ve stylu parkové krajiny, s průhledy na protilehlý břeh. V těchto plochách bezlesí a parkové krajiny zlepšit propojenost mezi cyklostezkou a stezkou okolo jezera, podpořit pobytovou funkci. Palouky extenzivně a mozaikovitě kosit a prořezávat náletové dřeviny.

Úsek 6 – pole a drobná navazující louka. Postupně převést na louku nebo „lužní savanu“, lesostep s cílem propojit tento prostor s PP Jilešovice-Děhylov. Podpořit vznik vlhčích partií, možné doplnit tůněmi. V úzkém pruhu v návaznosti na jezero umožnit rekreační funkci (divoká pláž apod.).

Úsek 7 – hráz s kamenným opevněním, zbytky lužní krajiny. Vytvořit parkovou lužní krajinu, vyseparovat duby a jiné autochtonní dřeviny, vzniklé paloučky extenzivně kosit a redukovat náletové dřeviny. Tento úsek lze pojmout i velmi „parkově“, s vytvořením aleje podél silnice a krajinářské kompozice na zbytku hráze.

Fáze managementu dle priorit:

Fáze I. – úseky 1, 4, 5

Fáze II. – úseky 2, 3

Fáze III. – úseky 6, 7

Přístupnost a prostupnost ploch

Z hlediska přístupnosti je jedinou bez omezení nepřístupnou plochou rekreační areál, což je velice pozitivní. Zároveň je velice vhodné, že je mimo sezónu možné areálem projít. Za předpokladu vzniku okružní cyklostezky nebo využívané cesty podél areálu by stálo za zvážení využití služeb a energie i na druhou stranu od ní. Bariérou v pohybu i vizuální bariérou je také hustá vegetace po jižní straně jezera, která téměř neumožňuje průchod z cyklostezky k jezeru ve velmi dlouhém úseku. V maximální míře by mělo být možné procházet okolo vody. Velice nepříjemný je pro pěší úsek po turistické značce okolo hlavní komunikace.

Požadavky a finanční nároky na údržbu

I zde je vhodné rozdělit téma na placenou a přírodní část. V areálu se očekává velká potřeba údržby – opravy vybavení, modernizace areálu, běžná údržba a úklid. Areál by z našeho pohledu neměl vysloveně hledat bezúdržbová řešení za cenu kvality, ale spíše se snažit vytěžit z jedinečnosti místa a velké spádovosti a údržbu (množství a kvalitu služeb) odrazit v ceně vstupného. Údržbu je možné omezit kvalitními a trvalými řešeními a koncepční prací. Mimo areál bude snaha spíše hledat řešení méně náročná, která budou oproti údržbě areálu malá, ale mohou mu velice pomoci. Vhodné je udržovat prostupnost územím a postupně

zvyšovat biodiverzitu území, což bude mít za následek jednak jednorázové zásahy a poté už jen jednoduchou udržovací a korigační fázi. Cesty podél jezera jsou spíše vyšlapané. Udržení a podpoření přírodního charakteru lokality je důležité jak z hlediska údržby, tak pro udržitelnost místa a okolí.

Specifické požadavky na správu

Z dostupných zdrojů se nám nepodařilo dohledat stávající specifické požadavky na správu. Ochranu by si pravděpodobně zasloužil ostrov, který je významným hnízdištěm ptáků a zároveň dodává místu na zajímavosti a charakteru.

Návrhová část

Koncept místa

Jako hlavní koncept pro území Hlučínského jezera jsme zvolili propojení s přírodou. Jedná se o reakci na stávající stav, na kterém je spíše zřetelný kontrast částí sloužících člověku a přírodních, nijak nepojednaných míst. Právě

tyto dva charaktery bychom rádi přiblížili jeden druhému – placený areál více krajinářsky pojednali a v přírodních částech vytvořili drobnými zásahy místa pro lidi. Další rovinou je také zkvalitnění prostředí pro život zvířat. Odtud může například vycházet zastřešující označení „Ptačí jezero“, které reaguje na velký potenciál místa vzhledem k možnému množství druhů ptáků, kteří zde mohou žít. S tím se pojí také

podoba a charakter objektů – pozorovaten, cestiček nebo také chatek a větších objektů, které mohou pracovat s přírodními materiály nebo na sebe odkazovat tvaroslovím. Koncepce tedy znamená zjednodušení principu spojení s přírodou – udržitelnými řešeními a architekturou využívající těchto principů a materiálů.

kontrast mezi částmi

Skica ilustruje nynější kontrast mezi přírodní a rekreační částí popsany výše. Jedná se o zjednodušení, které však v rámci celku pocitově platí. Divoké neprostupné porosty okolo jezera vyvažuje většinou holá plocha areálu s herními prvky a sportovišti.

propojení lidských zájmů a přírody

Na druhém schématu je ukázáno zmiňované propojení, které zde sice dnes je, ale není dostatečně silné. Jedná se o koncepční práci s vegetací v placeném areálu navazující na okolí a charakter krajiny na jedné straně. A na druhé straně je práce s drobnými zásahy v přírodní části v podobě pobytových míst, naučné stezky, pozorovaten a vyhlídek.

schéma jednotlivých celků

Koncept areálu

Podoba areálu je samozřejmě podřízena celkovému konceptu. Avšak zároveň vzhledem k množství aktivit a energie v místě je třeba s areálem pracovat ve větším detailu. První schéma ukazuje jednoduché rozdělení podle charakteru a účelu míst, které bude ve větší podrobnosti ukázáno dále. Je zde vidět a zároveň je podpořeno rozdělení a rozdělitelnost na tři části – sportovní, rekreační a část kempu. Tyto části mohou mít jistou autonomii a rozdílný režim, čímž je umožněno lepší využití investic a potenciální prodloužení sezóny. Jádrem tvoří rekreační areál s hlavní rušnou částí a klidnější částí za biotopem směrem ke kempu. Ukázána je také návaznost na přírodní části na sever od areálu. Klíčová je pro areál jeho hlavní osa, cesta, která vede okolo celého jezera.

Prostorový koncept

Z prostorového hlediska jsme se rozhodli pro velice krajinářský koncept. Podél hlavní cesty se

postupně otevírají různé charaktery prostor v závislosti na využití a stávajících krajinotvorných prvcích. Součástí těchto prostor jsou také důležité budovy zázemí, občerstvení nebo atrakce a vybavení. Pomocí takovéto

hierarchie podél hlavní cesty se zlepší orientace v areálu a také obohatí jednotlivé prostory. Rozšíření nabídky charakterů může vést k větší oblíbenosti a rentabilitě areálu.

schéma prostorů na hlavní ose

Relaxační areál

Jedná se o středovou část celého areálu, kde se v sezóně nachází největší počet lidí. Dříve tato relaxační část fungovala téměř výhradně okolo prvního zálivu. Zde také cítíme centrum místa – nejživější část. Tě vévodí objekt zázemí. Na tento prostor je navázána volná „festivalová louka“ a nově navržená hřiště. V úzkém kontaktu je dětská část situovaná mezi brouzdalištěm, biotopem a pláží. Právě rekonstrukce biotopu a otevření druhého oka umožní rozšíření areálu

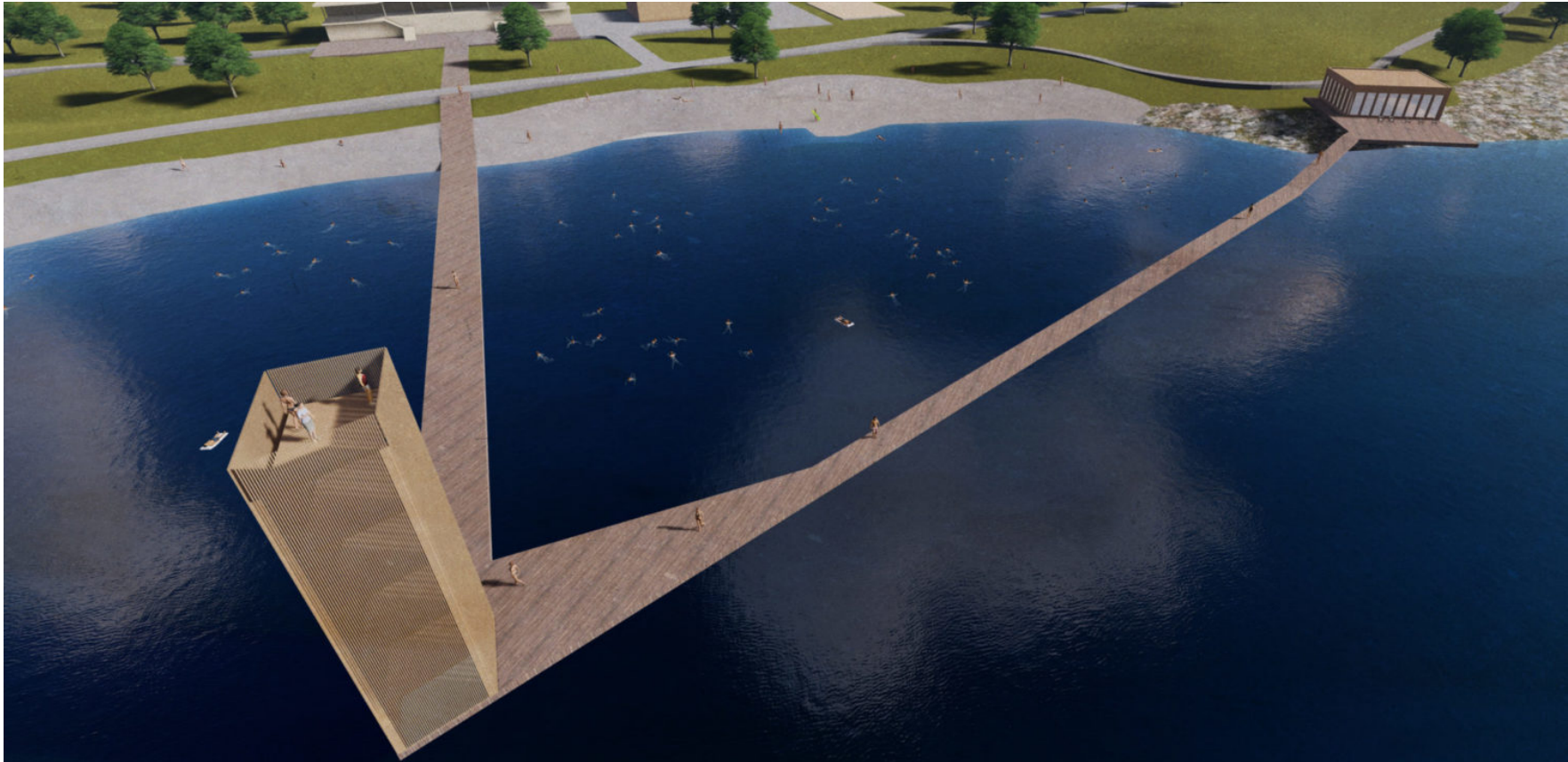
a nabídne větší množství atrakcí a charakterů. Za biotopem se nachází klidnější část, více vegetační, kde nepředpokládáme takový ruch. I občerstvení v zeleni bude mít takový charakter. I vzhledem k plánovanému parkovišti je vhodné toto rozložení areálu. Lze očekávat velký nápor lidí směrem od lužního lesa, kde je proto navržen další vchod. Ten slouží zároveň jako vstup do kempu. Kemp samotný však vnímáme jako více oddělený. Jak rekreační část, tak část kempu je dle nás dostatečně velká. Sportovní kapacity v rámci relaxační části jsou rozšířeny o multifunkční hřiště a beachvolejbalové hřiště vedle hlavního objektu. Sportoviště navržená ve

stínu místo stávajících antukových kurtů jsou již také blízko kempu.

Dále rozšiřujeme možnosti stravování – aktuálně vypadají všechny možnosti obdobně a myslíme si, že by bylo vhodné rozšířit nabídku. Na jídle a pití stojí největší příjem této části areálu. Mimo bufetového typu by zde mohl být také kantýnový a restaurační. Objekt restaurace je umístěn na prominentním místě na začátku zálivu s výhledem na celé jezero. Tento objekt by mohl fungovat celoročně.

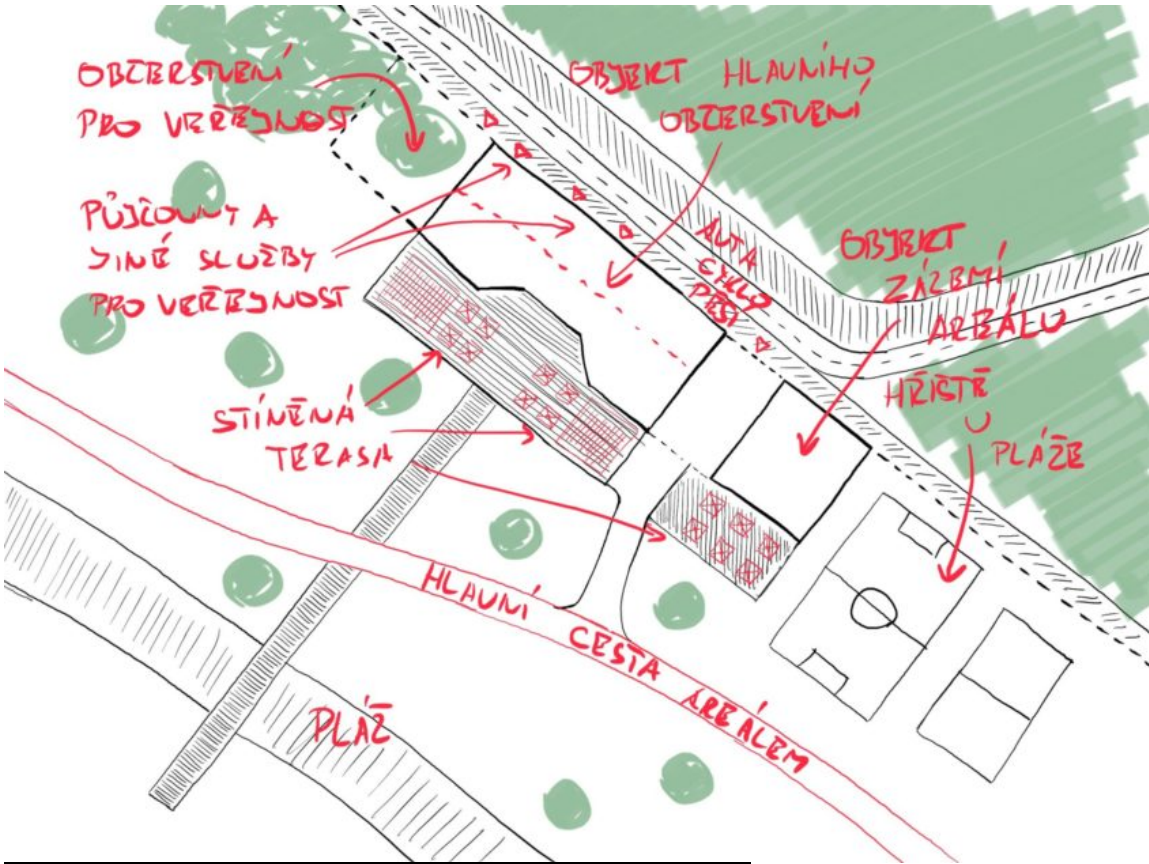
výkres relaxační části 1:2500

nadhledová perspektiva prvního zálivu s moly a vyhlídkovou věží

pohled na první záliv s moly a vyhlídkovou věží

skica objektů na hlavní pláži

Zázemí hlavní pláže

Na skice je vidět možné řešení rekonstrukce a budoucí transformace prostoru u hlavní pláže. Vycházíme ze stávající budovy, jejíž potenciál není využit vzhledem k prostorům pro údržbu a správu areálu v přízemí. Tuto podpůrnou, ale nevzhlednou funkci navrhujeme přesunout do nového, dřevem opláštěného objektu a přízemí hlavní budovy využít pro návštěvníky – občerstvení, půjčovny, kavárna, zmrzlina. S tím se pojí také zastínění plochy před budovou pomocí pergol a slunečníků a tedy vytvoření příjemného pobytového předprostoru ve formě terasy, ze které vybíhá cesta – molo. Myslíme si, že důležité je také využití druhé fasády směrem k cyklostezce pro návštěvníky jezera mimo placený areál.

prvek mola s pozorovatelnou

Mola a pozorovatelný

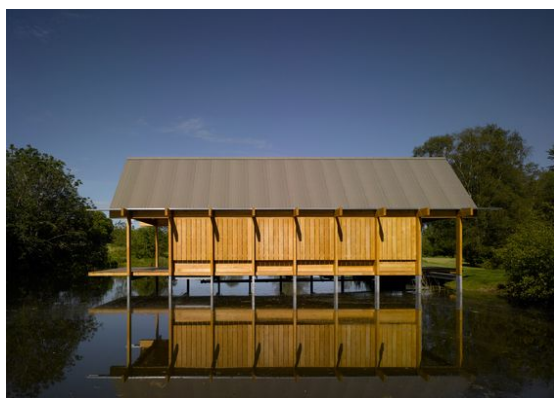
Celou studii charakterizuje spojení s přírodou a často také velice silné spojení s vodou. To je asi největší hodnotou areálu mimo jeho vybavení, umožňující delší pobyt. Snažíme se proto maximalizovat kontakt s vodou, který je nyní umožněn pouze v částech s plážemi. Dalšího kontaktu lze dosáhnout pomocí mol nad vodou, ať už přímým kontaktem s vodou, přes schůdky a nebo jen vizuálním. Molo je charakteristickým prvkem návrhu stejně jako výhled – pozorovatelná. S oběma se pojí dominantní materiál – dřevo.

terasa v kontaktu s vodou

Budovy v areálu

Co se týká budov, ať už stávajících nebo nových, chtěli bychom, aby bylo dřevo jednotícím prvkem. Mohou s jeho pomocí být rekonstruovány stávající budovy, jejichž ocelová konstrukce k tomu vybízí. Dřevo, jakožto spíše masivní, měkký a útulný materiál se dobře doplňuje s ocelí a prostorovými nosníky stávajících střech. Dalším důležitým prvkem budov je jejich „terasovitost“, dominantnost horizontálních linií pater související s vodou a výhledem. Je to další důležitá součást charakteru.

příklad charakteru staveb

příklad charakteru staveb

inspirace - přístup k vodě

inspirace - vyhlídka nad hladinou

inspirace - vyhlídka nad hladinou

inspirace - cesta přes hladinu

lanový park nad vodou

Zábava u vody

Zatraktivnění místa jistě přinesou další prvky pro děti i dospělé, obzvláště ve spojení s vodou. V rámci dětské části by mohlo vzniknout hřiště většího měřítka lépe zasazené mezi stromy. Také vodní herní prvky jsou velice oblíbené a mohly by být umístěny například u biotopu. Potenciál skýtá také celý první záliv, kde se nachází skákací hrad, ale může zde být například i lanové centrum nad vodou, „bazén“ vymezený moly nebo vyhlídková věž s kladkou, klouzačkou nebo houpačkou. Nehledáme zde charakter aquaparku, ale prvky pro děti a dospělé do takto velkého areálu patří a zlepšují jeho konkurenceschopnost.

herní prvek většího měřítka

Herní prvky by měly být pro všechny věkové kategorie. Zároveň by měly být podobného charakteru, používat dřevo jako hlavní konstrukční prvek. Hřiště by měla být alespoň v blízkosti stromů.

inspirace - možné aktivity na vodě

inspirace - skluzavky střední velikosti pro dospělé i děti

inspirace - lanové centrum nad vodou

inspirace - soubor mol

inspirace - lanové centrum nad vodou

inspirace - skákací hrad

nadhledový pohled na biotop

molo nad poloostrovem biotopu

Část kempu

Uspořádání vychází z názoru, že především část kempu může více benefitovat z většího oddělení od relaxační části. Jednak z pohledu bezpečnosti, ale také rozdílného režimu. V kempu je nižší hustota lidí a převažuje zde spíše klidná atmosféra. Aktivnější trávení volného času se vymezuje na prostory pláží, sportoviště nebo případně volné plácky. Je zde větší důraz na soukromí. I vzhledem ke změně – otevření druhého oka a rekonstrukce pláže, očekáváme větší mísení těchto funkcí. Navrhujeme obnovení druhého vstupu, funkčního pouze pro

ubytované, který se nyní nachází logicky umístěn při navrhovaném rozdělení kempu. Hodnotou areálu je jeho prostornost a volnost, kterou bychom chtěli zachovat. Zároveň však navrhujeme více možností ubytování.

Co se týká karavanů, existují zde místa s přípojkami vždy blízko vstupů – větší při vedlejším vstupu a menší, ale také s dostatečným prostorem a zelení okolo. V jedné z částí pro stany je také možno zastavit, čímž je zachována i možnost volného stání. Před vedlejším vchodem se nachází stanová louka a břehy. Plošně se jedná o největší část, která pojme velké množství stanů. Navrhujeme břehové části bez

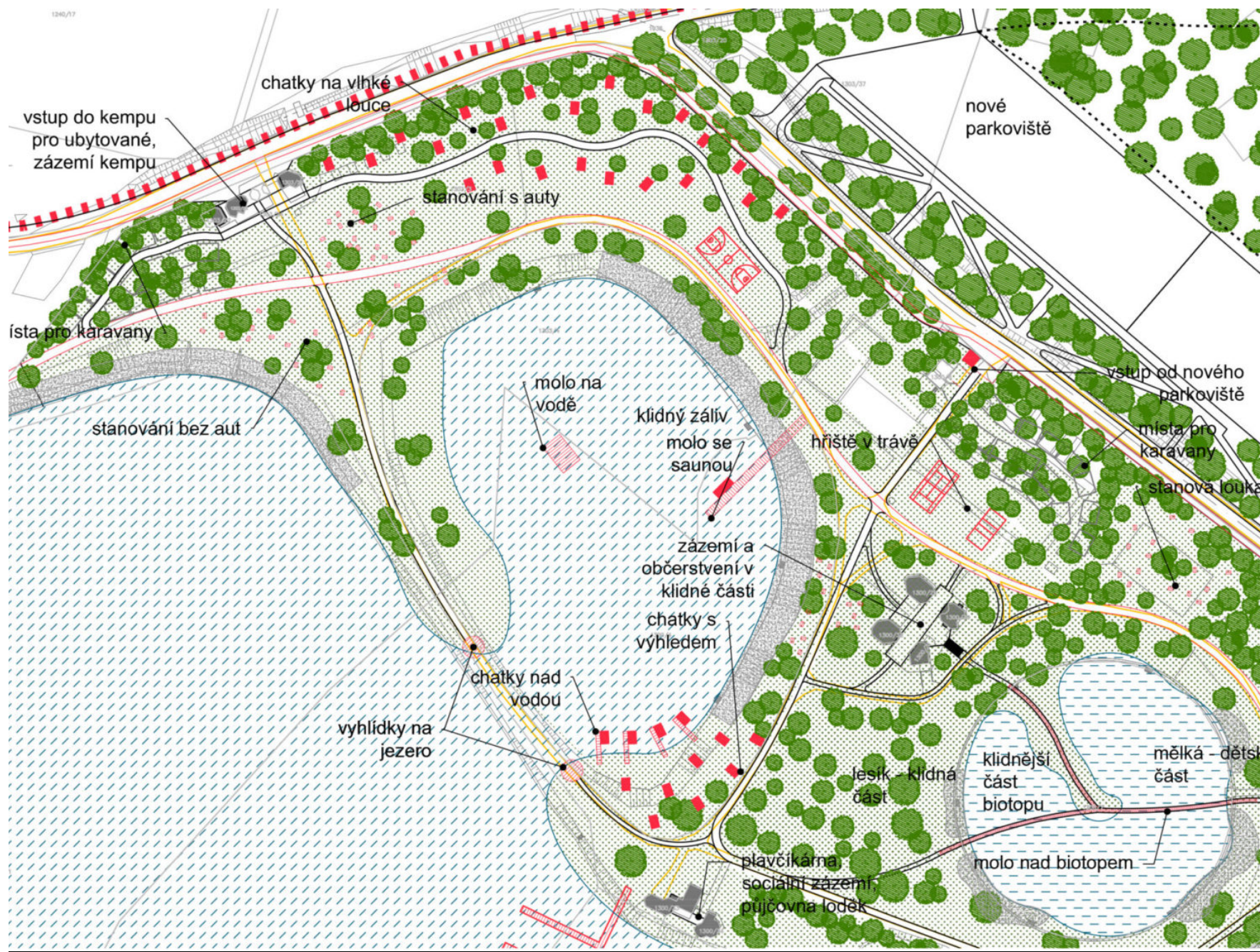
aut, což může být pro některé uživatele příjemnější. V části podmáčené louky umísťujeme chatky různého standardu a velikosti s orientací na jezero. Chatky umožňují vystavění nezávislé na vodním režimu louky, čímž se prostor využije a zároveň se dá podpořit i jeho přírodní hodnota. Vše je samozřejmě možné dělat na etapy. Na druhé straně od hlavního vstupu se nachází jedno z vhodných míst pro umístění ubytování v podobě hotelu/penzionu. Naopak se nám nezdá vhodné ubytování ve sportovní části. Zde nevidíme hodnoty spojené s rekreací, ledaže by se jednalo o ubytování pro sportovce.

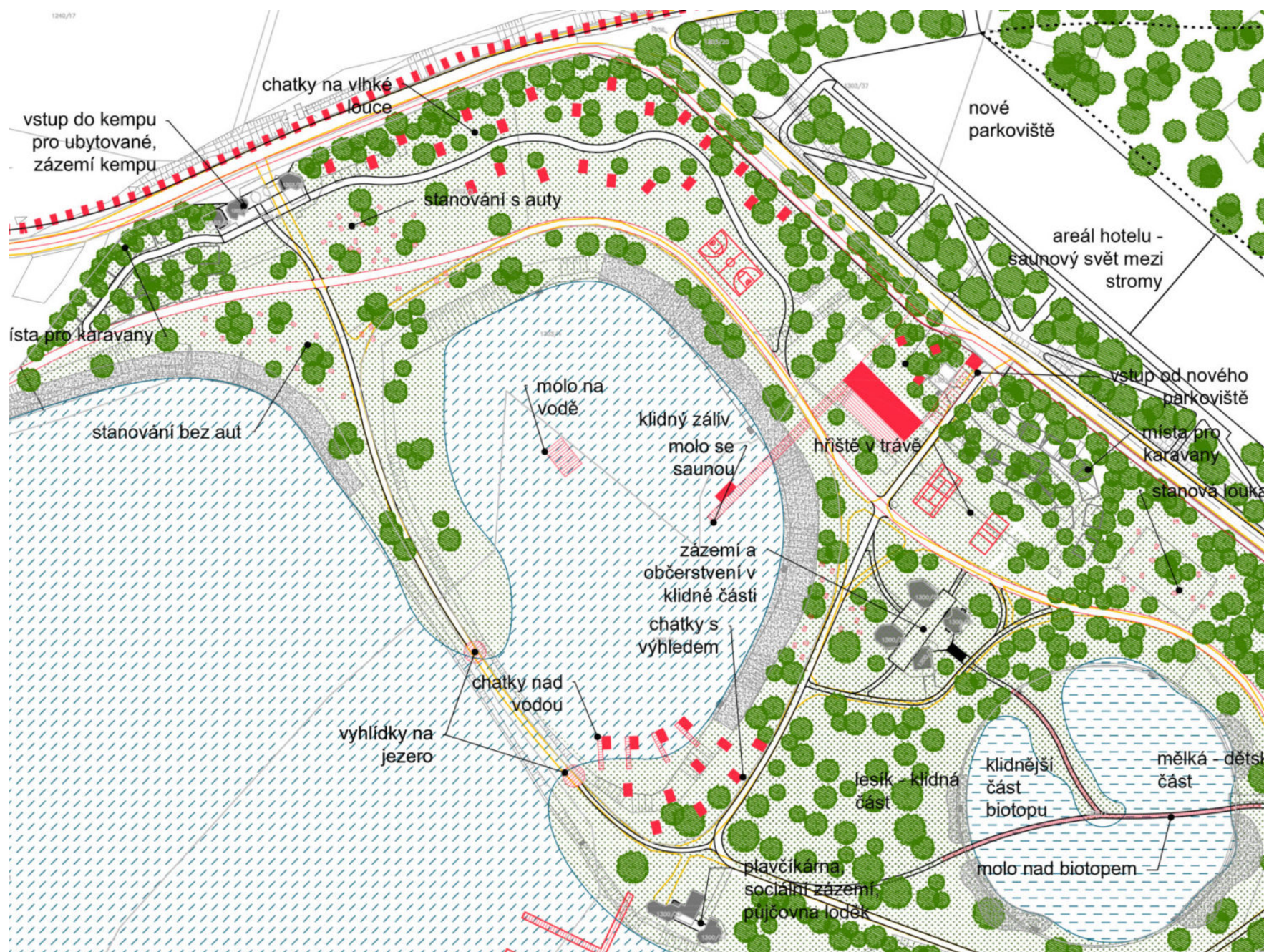
nadhledová perspektiva části kempu

pláž druhého zálivu

výkres části kempu 1:2500, bez hotelu

výkres části kempu 1:2500, s hotelem

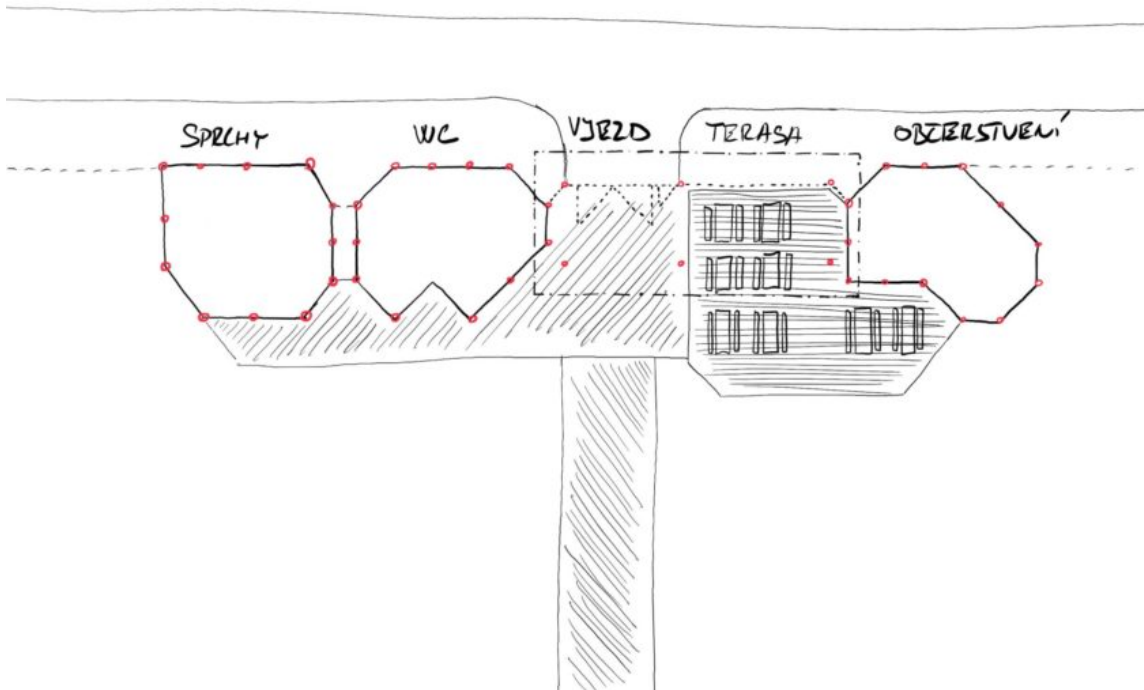
inspirace vizuální podoby hotelu

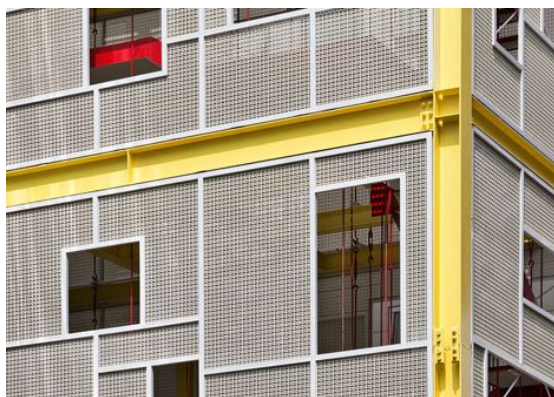
chatky s výhledem na vodu - druhý záliv

Vedlejší vstup do kempu

Skica ukazuje zjednodušené schéma rekonstrukce stávajících objektů. Využíváme zastřešení pro několik krytých stolů u občerstvení. Ideou rekonstrukce tohoto typu objektu obecně je vyzdvižení a zachování ocelové nosné konstrukce barvou kontrastní ke dřevu. Dřevo by nemělo být lakováno barvou, ale ponecháno v přírodním odstínu, čímž se objekty spojí s novostavbami.

skica objektu vedlejšího vstupu do kempu

inspirace nechávající vyniknout ocelovou konstrukci

inspirace nechávající vyniknout ocelovou konstrukci

inspirace nechávající vyniknout ocelovou konstrukci

inspirace - vytvoření prostředí s pomocí objektů

Chatky a stellplatzy

Pomocí objektů chatek a míst pro stání karavanů lze výrazně oblinnit i okolní prostředí a pocit z něho. Proto bychom chtěli ustoupit od klasického táborového rozvržení chatek, ale spíše je umístit do přírody, což odpovídá konceptu. Podobně tak místa pro karavany lze pojmout jako parkoviště s přesně vymezenými ortogonálními místy, což nechceme. Raději bychom vytvořili více volnosti a místa oddělovali pomocí organičtějších vegetačních struktur. Nevnímáme, že by bylo třeba snažit se místo vytěžit prostorově, a je tedy lepší pracovat s příjemným prostředím a kvalitou místa, která bude větším reklamním argumentem.

cílový charakter, spíše drobnější měřítko

hodně extenzivní případ, vhodný mobiliář

zjednodušené fungování, dostatek zeleně

příklad chatky

příklad chatky

příklad chatky

stany mezi stromy

Stanová louka

Jak již bylo zmíněno v textu výše, i místa pro stany by mohla mít rozdílný režim. S auty, bez aut, u vody. Na všech místech by však měly být alespoň občas solitérní stromy nebo skupiny stromů, umožňující zlepšení klimatu ve stanech, které se v létě často přehřívají.

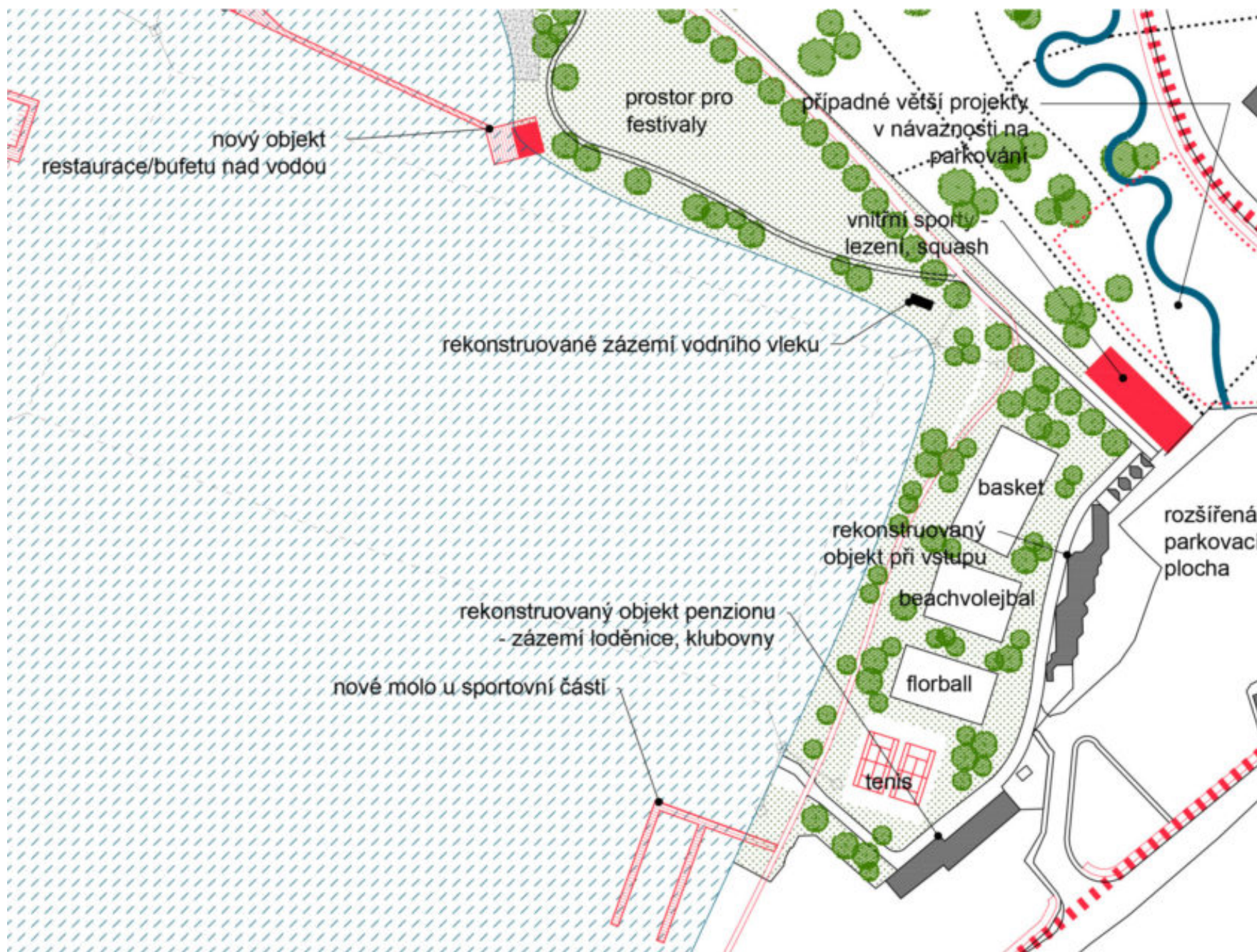
Sportovní část

Sportovní část areálu se nachází hned u hlavního vstupu, je tedy nejpřístupnější ve směru od města. V této části navrhujeme další rozvoj vzhledem k celosezónnímu využití. Navrhujeme nový objekt sportovního centra, který by mohl fungovat celoročně a tedy se staral lépe o chod areálu. V tomto objektu by byla recepce, šatny a prostorově méně náročné aktivity – squash, boulder nebo případně i fitness, pokud by byla

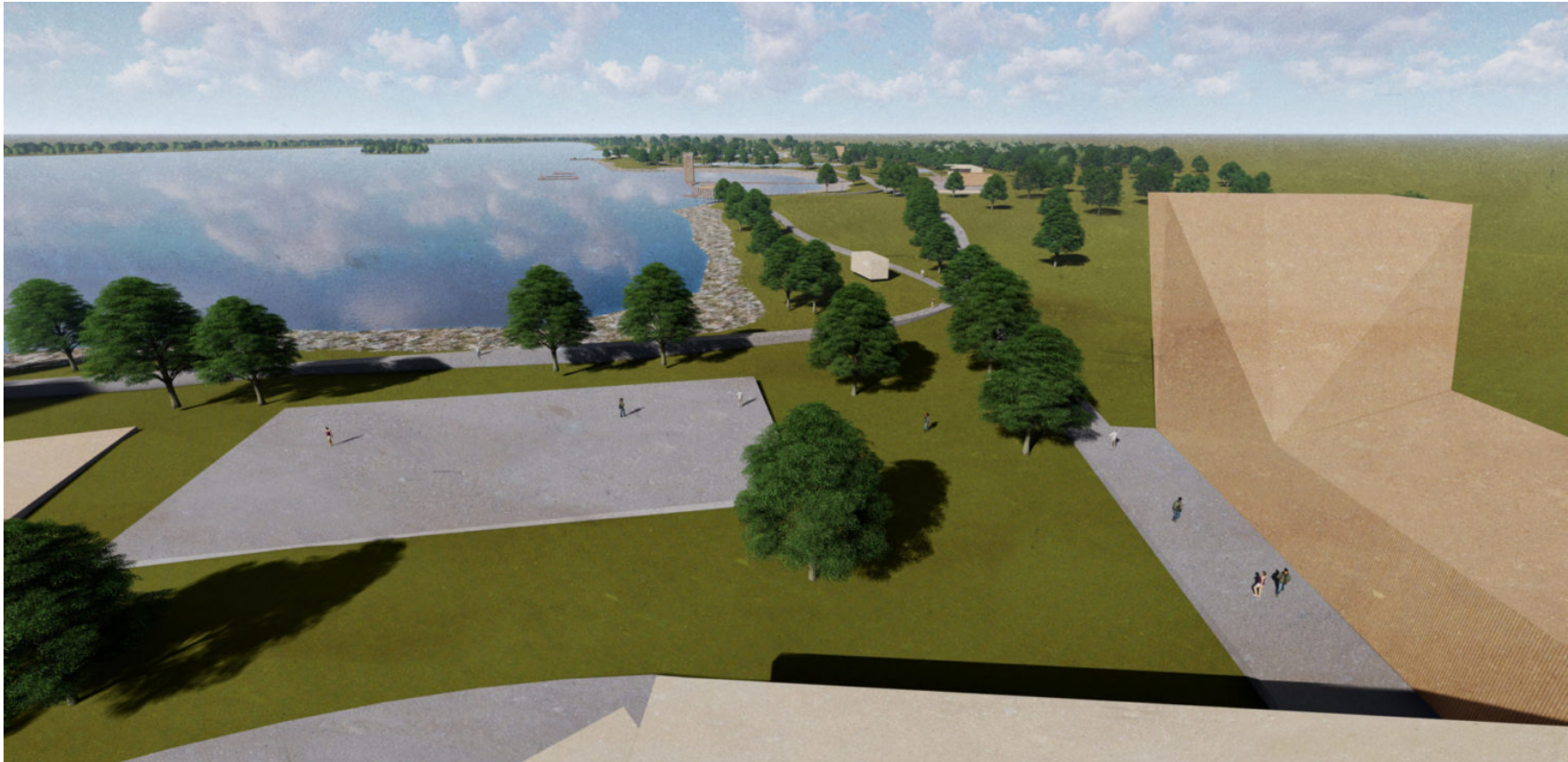
poptávka po dalším. Také venkovní hřiště by bylo možné doplnit nafukovací halou a vzniklo by sportovní centrum pro Hlučín i jeho spádovou oblast. Vzhledem k doplnění hřišť k pláži by bylo také možno provozovat – tedy rezervovat – sportoviště celoročně. Objekt při vstupu navrhujeme rekonstruovat a transformovat – částečně nebo zcela ho otevřít a ponechat jen střechu jako zázemí a klidovou zónu při vstupu do areálu. Restaurace už na parkovišti je a ostatní funkce mimo prodeje lístků je možné přesunout. Objekt penzionu Rhodos by se mohl

transformovat jednak na zázemí loděnice, případně kanceláře správy a klubovny sportovních oddílů jako wakeboardistů. Funkce ubytování má v tomto místě smysl spíše pro sportovce a bylo by lepší ji přesunout blíže rekreační části areálu.

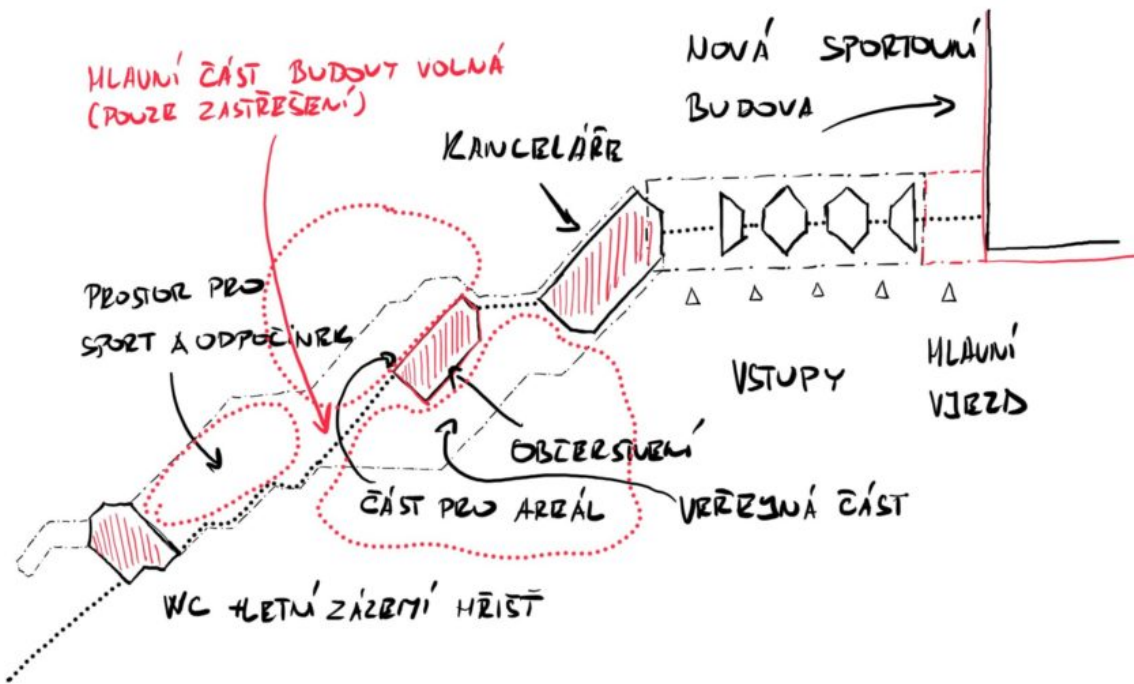
Pro lepší využitelnost prvního zálivu se také do budoucna nabízí možnost otočení pomyslného obdélníku vodního vleku delší stranou ke sportovní části.

výkres sportovní části 1:2000

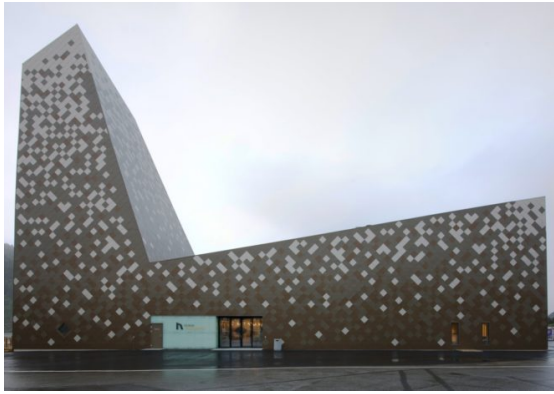
nadhledová perspektiva od hlavního vstupu - lezecká hala

skica transformace objektu při hlavním vstupu

Hlavní vstup

Na skice je ukázána možnost transformace vstupního objektu. Interiérová plocha je výrazně zmenšena – zachována je kancelářská část, vzniká objekt občerstvení místo restaurace přesunutý do areálu a část sociálního zázemí. Zbylá plocha zůstává zastřešena pod stávající konstrukcí a částečně slouží areálu a částečně jako krytý prostor před vstupem – příjemné místo u parkoviště. Navrhujeme z druhé strany vjezdu umístit novostavbu interiérových sportovišť, zejména lezecké stěny. Tento objekt by měl být propojen doplněným zastřešením pomocí prostorového nosníku jako výrazného jednotícího prvku. Nový objekt bude velice výrazným a bude rámovat vstup do areálu, je velice důležitá jeho podoba především směrem k městu.

inspirace - dynamický tvar budovy

inspirace - zakomponování stěny z exteriéru

inspirace - exteriérová stěna na budově

Kozmické yachtkluby

Objekty yachtklubů a jejich zázemí na Kozmické části katastru bude nutno do budoucna řádně povolit a navrhnout. Chtěli bychom však umožnit kontinuitu a proto návrh vychází ze stávajícího stavu. Umístění objektů i využití okolního prostoru má svůj smysl a bylo by

možné ho zregulovat, jak je znázorněno na skice. Pás předprostoru, kde je možné zaparkovat na šterkotrávníku nebo zatravnovací dlažbě, pás pro stavby, které by bylo ideální mít na jednotné stavební čáře, a prostor před objekty pro venkovní aktivity a práce. Objekty by měly mít podobný charakter jako navrhované stavby v areálu. Důležité je použití dřeva na fasádách.

Od komunikace jsou budovy odděleny širokým pásem vegetace, která by se měla spojit s okolní navrhovanou prostupnou krajinou.

Na volném místě by mohlo také vzniknout zázemí pro rybáře. V místě břehu navrhujeme dvě mola jako alternativa k rampám do vody, která by mohla být využívána i veřejností.

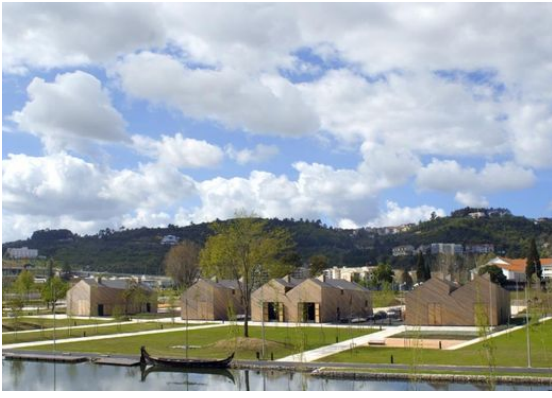
skica kozmické části za areálem

inspirace - jednoduché funkční tvary

inspirace - použití dřeva jako jinde ve studii

inspirace - jednotný charakter budov

Textová část návrhu

Koncepce dopravní infrastruktury

Vzhledem k nemožnosti změny především v rámci parkovišť je koncepce přejata a následuje 2. etapu projektu sanace a rekultivace. Pro napojení a obsloužení rekreačního areálu jsou při navrhovaném stavu parkovišť důležitá napojení směrem ke Hlučínu. Naopak by mělo dojít k co největšímu zklidnění části komunikace na severním břehu jezera za parkovištěm, která by neměla sloužit veřejnosti. Otázkou je také její dimenze, kdy obzvlášť v souběhu s cyklostezkou tvoří široký zpevněný pás. Podobně tak komunikace odbočkou z obchvatu a novým parkovištěm by neměla být veřejnosti průjezdná. Není třeba v těchto klidových a rekreačních zónách vytvářet zkratky na úkor reálných uživatelů prostoru a přírody. Do areálu jsou tři vstupy, které jsou i nyní stávající. Dva jsou logicky u hlavních parkovišť a třetí, dnes nevyužívaný v části kempu, by měl sloužit automatizovaně pouze pro ubytované v kempu a bez recepcce.

Cesty v areálu ve většině případů neměníme. Rádi bychom navrhli mírné přetrasování rovného úseku cesty vedoucího od hlavního vstupu k předprostoru objektu na hlavní pláži. Rovný úsek se nehodí k přírodnímu charakteru ani k ostatním cestám. Dále se k navrženému využití nehodí trasování cest v rámci části kempu. Tam není zřejmý záměr ani měřítko navrženého. Naopak námi navrženou osu – cestu okolo jezera – bychom rádi v průběhu areálem až do úrovně třetího vstupu drželi jako širokou. Myslíme si, že i pro údržbu a správu areálu toto dává větší smysl. Změnou je také prostor oka, který je v projektu amfiteátrem, ale v naší studii by se měl stát biotopem, a je důležitou součástí rekreační části.

Etapizace

Okamžité drobnější vstupy – Jako velice důležité se jeví nastartovat změnu správným směrem po technickém řešení rekonstrukce břehů. Co nejdříve by měla být doplněna drobná architektura a mobiliář. Prvek vyhlídky, mola nebo lavičky jak v areálu, tak mimo něj by měl jednoduše a rychle ukázat směřování jezera. Důležité je ale vůbec umožnit využitelnost kamenných břehů k rekreaci pomocí mol a schůdků.

Před zpracováváním jednotlivých částí by ještě měla vzniknout detailní studie areálu a případné dospecifikování prvků mimo areál. Zároveň by měl vzniknout krajinný plán pro zbytek území. Tyto dokumenty budou teprve tvořit základní kostru pro další aktivity v území. Na základě krajinného plánu by mělo být možné efektivně se starat o okolní krajinu. Studie zastřeší navazující projektové dokumentace. Prvním projektem by měl být osazovací plán, který by se měl také jako první realizovat. I tak bude dlouho trvat než se pomocí vegetace areál zastíní a začne dobře fungovat koncept cesty procházející různými

Koncepce technické infrastruktury

Podobně jako u dopravní infrastruktury technickou infrastrukturu téměř neměníme. Přetrasování cest popsané v oddílu výše se však dotýká také technické infrastruktury. V části kempu by pravděpodobně mělo dojít k přetrasování sítí podél hrany areálu. V rámci cesty za hlavním vstupem by mělo být pamatováno na stromy. V tomto místě nemůžeme vysazovat stromy do prostoru „festivalové louky“, a proto by měly alespoň stínit cestu. Je tedy třeba uspořádat sítě a vytvořit případně bariéry proti prorůstání kořenů, aby mohla být vedení a stromy v relativní blízkosti a mimo ochranná pásma.

Členění na menší ucelené lokality, zadání a jejich etapizace

Níže jsou vypsané jednotlivé celky, kterým by měla být nadřazena koncepce jezera. Jak se bude postupovat, bude se obraz místa posouvat a pozdější zásahy by měly přihlédnout k těm již hotovým. V rámci placeného areálu za předpokladu, že bude přijata celková koncepce a rozmístění staveb, budou menšími celky ke zpracování jak jednotlivé budovy, ať už rekonstruované nebo novostavby, tak objekty mobiliáře a krajinářské úpravy. V rámci celku to budou úpravy přírodních břehů, objekty a mobiliář v krajině, krajinné zásahy a péče.

Jednotlivá zadání

- detailní studie placeného areálu – přesné umístění mobiliáře, dětských prvků, aktivit, vyhlídek a jejich přesná forma, konkrétní rozvržení míst pro karavany včetně technické

charaktery a místy. Dalším klíčovým prvkem je realizace biotopu, který nyní tvoří pouze bariéru a žádnou hodnotu, rozdíl pro areál s jeho realizací bude obrovský. Vzhledem k budovám bude výrazně záležet na synchronizaci s realizací plánované 2. etapy projektu sanace a rekultivace. Pokud vznikne druhé parkoviště, bude třeba transformovat místo vstupu od něho přednostně. Jinak je třeba se orientovat především s ohledem na ekonomickou udržitelnost – pokud je potenciál vygenerovat větší zisk novými atrakcemi a rekonstrukcí objektu na hlavní pláži, mělo by to být předřazeno úpravám kempu. Je ale například vhodné pomocí několika chatek a karavanových stání ověřit poptávku a tedy reálněji zjistit efektivnost investic. Obecně lze říci, že vzhledem k rozsahu je pravděpodobné, že vývoj areálu bude nekončící prací. Doporučujeme soustředit se také na podporu již stávajících spolků a skupin, které na jezeře působí.

Návrh organizačních a kompetenčních vztahů při

infrastruktury, chatek, sportovišť, důležitou součástí bude krajinářská část s umístěním vegetace včetně druhů

- transformace vstupního objektu a stavba vnitřních sportovišť a zázemí při vstupu

- rekonstrukce penzionu Rhodos a jeho funkční transformace

- rekonstrukce objektu občerstvení a zázemí u hlavní pláže včetně novostavby zázemí a prostor okolo

- objekt nové restaurace nad vodou v prvním zálivu

- rekonstrukce plavčíkárny

- rekonstrukce objektu zázemí a občerstvení za biotopem

- transformace vstupních objektů u nového parkoviště a prostoru u nich

- rekonstrukce vstupního objektu v západní části kempu

- novostavba penzionu/hotelu (v části kempu nebo u hlavního zálivu)

- nová nebo rekonstruovaná sportoviště, s ohledem na koncept – barevnosti a preferované materiály

- mobiliář a drobná architektura v části rekreačního areálu

- mobiliář a drobná architektura mimo areál

- krajinný plán území mimo areál

- projekt biotopu

- studie přírodní zóny okolo Vařešinky včetně revitalizace toku a navržených aktivit

- osazovací plán

správě území

Ideálním stavem pro správu území je především shoda nad údržbou všech přírodních částí v různých katastroch. Pokud jde o vstupy do území, ať už drobnou architekturu, nebo péčí o vegetaci, mělo by vše probíhat dle projektu pro celé jezero. Co se týká údržby mimo areál jako je úklid, dávalo by smysl ho zajišťovat centrálně od Hlučina, nicméně to pravděpodobně není z hlediska efektivity podstatné. Areál by měl zůstat co se týká správy jako jeden celek. Je to o mnoho efektivnější a šetří to pracovní síly a náklady na údržbu. Zároveň však vnímáme potřebu většího rozdělení areálu, co se týká režimu a délky sezóny. Sportovní část a část kempu by neměly být závislé na rekreační části, jelikož ta má sezónu nejkratší. Sportovní část i kemp mají své vlastní vstupy a lze minimalizovat potřebu zaměstnanců pro provoz těchto částí. Naopak celoroční využití sportovní části by napomohlo údržbě celého areálu.

Přírodní část

Na následujícím schématu je vidět základní uvažování o přírodních plochách okolo jezera jako krajiny lépe využitelné k rekreaci. Jako velice důležitý prvek je nutné vyzdvihnout cesty okolo jezera – pěší cestu po břehu vedoucí také skrze areál a nově vznikající cyklostezku. Pro obě je důležitá kontinuita, kterou by bylo vhodné zajistit pro pěší i v době mimo sezónu, kdy se dá procházet areálem.

Dvěma nejdůležitějšími přírodními prostory jsou přírodní břehy na jižní i severní straně jezera. Zde navrhujeme zmírnění břehu, aby vznikly místy pohodlné vstupy k vodě a zároveň byl vytvořen pozvolný břeh s adekvátní vegetací, který je ideální pro hnízdění a život ptactva.

Nemusí se jednat o náročné řešení, stačí stávající strmé břehy rozhrnout, čímž vznikne přirozený břeh obvyklý u přírodních vodních ploch. Mimo břehů by zde měla být podpořena průchodnost mezi cestou po břehu a cyklostezkou. Obzvlášť v jižní části, kde je vzdálenost nízká se může jednat i o propojení pohledové, související také s proředěním porostu a jeho posunu. (Více v odstavci přírodního potenciálu území v analytické části.) Podél cest by měla vzniknout místa k odpočinku – lavička, ohniště, případně v důležitých místech altán a několik pozorovatelů ptáků, které zároveň rámuje krásné výhledy na jezero.

Pás vegetace na východním břehu jezera nenabízí vzhledem k rozsahu takovou hodnotu, nicméně může vytvářet příjemné prostředí na obou cestách okolo jezera. Na zpevněném břehu

by mohla vzniknout jednoduchá mola se schůdky do vody, aby nebylo nutné lézt do ní po kluzkých kamenech. Některá část může být rybářská vzhledem k blízkosti komunikace a potřeby nošení rybářského vybavení.

Lužní les na sever od rekreačního areálu je biologicky velice hodnotným územím. Je škoda do něho zasahovat parkovištěm, ale i ve zbylé ploše bude vhodné tuto hodnotu zpřístupnit člověku. Místy podmáčený prostor navrhujeme zpřístupnit pomocí cestiček s povalovými chodníčky a s pozorovatelnou – přístřeškem. Zde bude velice zajímavá část naučné stezky věnující se ptákům, ale také přírodě na místě původních meandrů Opavy. Podrobnému návrhu práce s krajinnými částmi se věnuje následující kapitola.

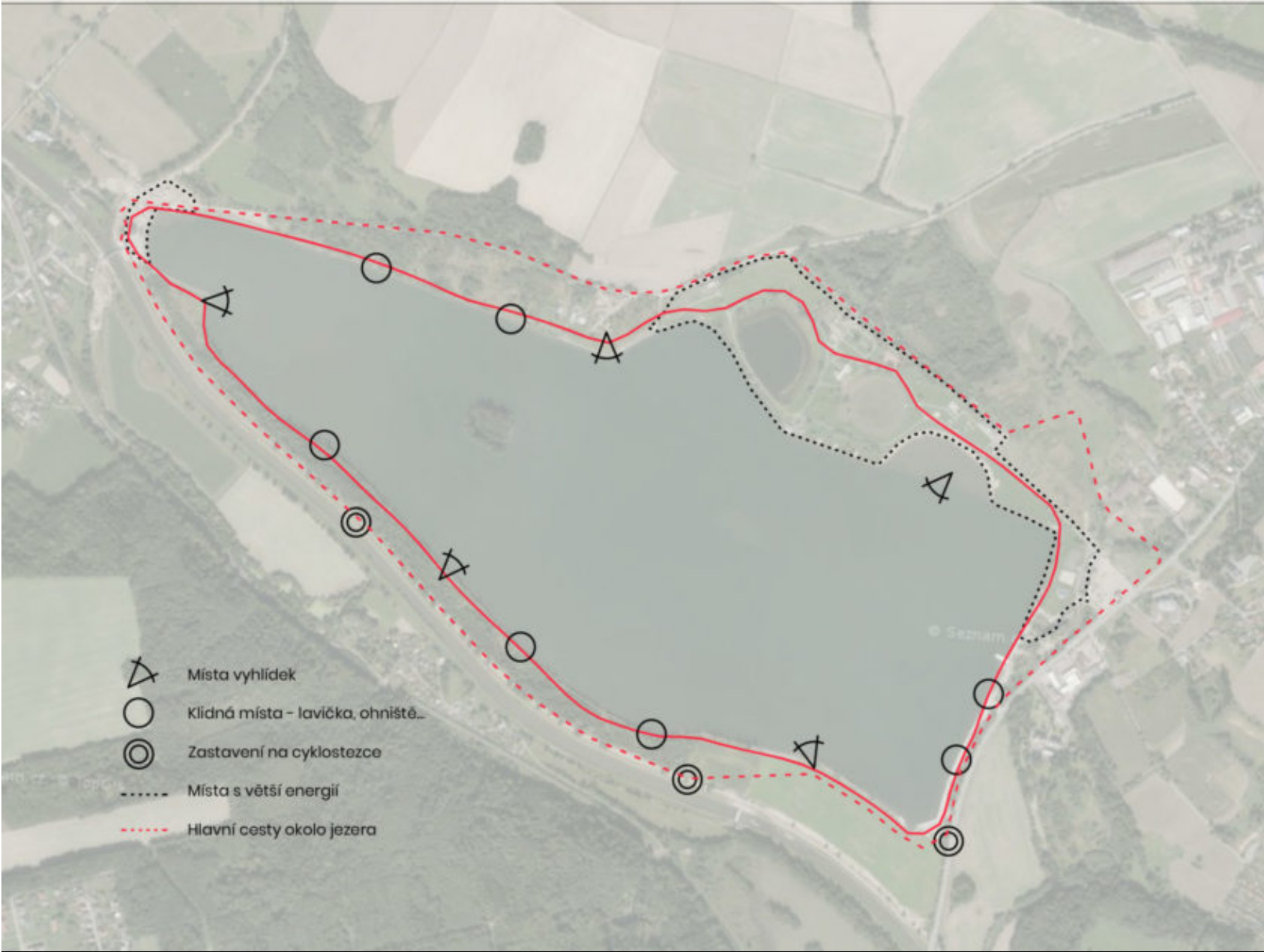

schéma míst v krajině

Drobné vstupy

Přírodní část by měla být při průchodu sérií zastavení, která umožní lépe prožít a všimnout si jejích hodnot. Tato místa však zapadají do celku – přírodního rámce, který je přítomný stále.

Na tomto příkladě lze ukázat, že i když bylo daleko náročnější vybudovat pláž/břeh, nejdůležitější pro prostor je až další vrstva umožňující prostor využívat. Tato logika zde platí více než většinou.

inspirace - místo zastavení v krajině

inspirace - jednoduchý mobiliář v krajině

inspirace - cesta přírodního charakteru

inspirace - vtipný mobiliář u cesty

inspirace - jednoduchá pozorovatelná ptáků

inspirace - pozorovatelná nad vodou

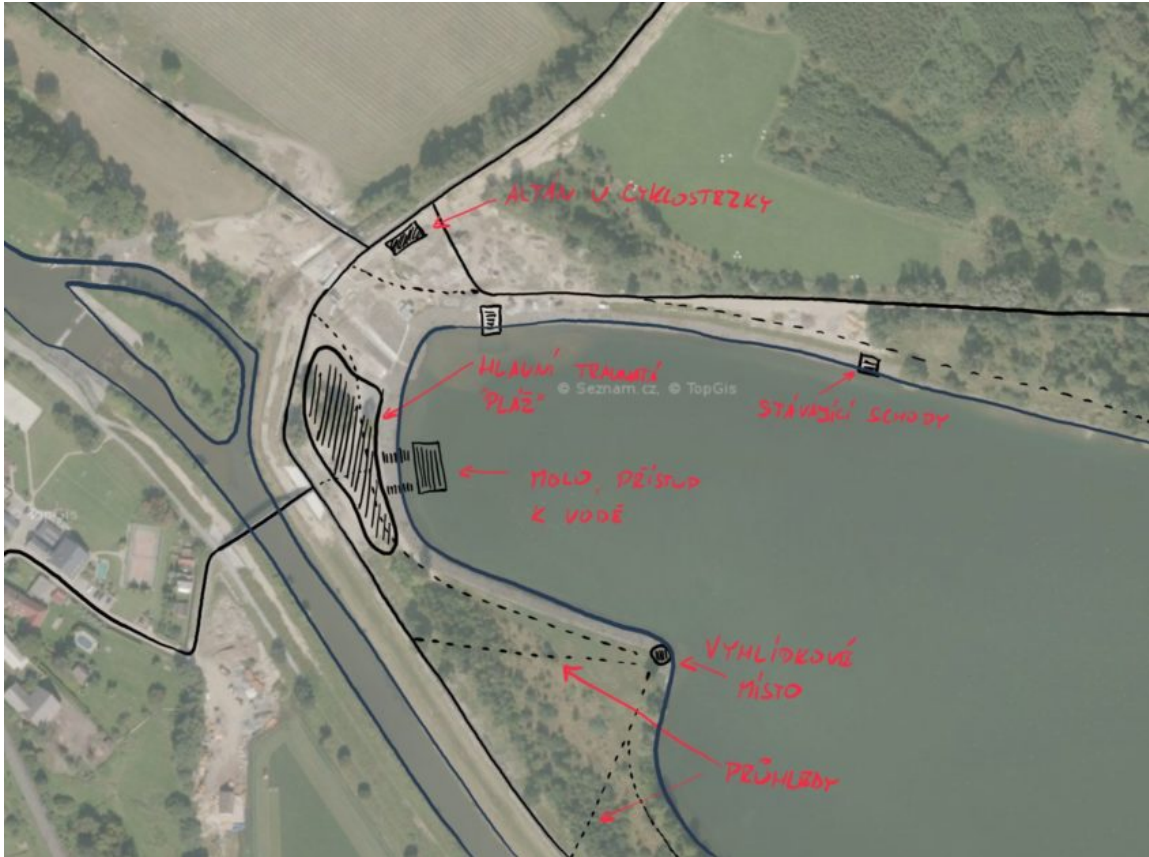

schéma místa u Jilešovic

Jilešovická pláž

Za další velice živé místo považujeme prostor u Jilešovic, kde se jednak stýká mnoho cest, existuje zde zázemí v podobě restaurace a vodácké zastávky a také je zde zastávka vlaku. Je však nutné upozornit, že rekreační objekt by dle územního plánu Dobroslavic šel umístit pouze v rámci vodní plochy.

Vnímáme však místo jako velice důležité. Mnoho turistů – obzvlášť cyklistů – nemusí vůbec na hlučínskou stranu zavítat a přijdou tak o zážitek z jezera. Proto zde navrhujeme vytvoření přírodního místa v podobě udržované travnaté plochy a mola, které umožní přístup k vodě, jenž úprava břehů znemožnila. Na výspě v jižní části je ideální místo pro pozorovatelnu – je odtud vidět celé jezero „jako na dlani.“

Nejbližší okolí jezera

Na následující skice je ukázána možnost cílů/výhledů v nejbližším okolí. V okolí jezera je mnoho zajímavostí i pro pěší výlety, které

bychom tímto také rádi podpořili a tím zatraktivnili lokalitu pro více lidí.

výhledy a cíle v nejbližším okolí

Krajinné celky Hlučínského jezera

vypracovali: **Mgr. Jan Albert Šturma, Mgr. Ondřej Sedláček**

Tato vrstva je přehledem větších krajinných celků, se kterými návrh počítá jako se základními jednotkami, určujícími krajinný ráz i směřování jednotlivých zásahů. Jeden krajinný celek obsahuje většinou mozaiku různých biotopů. Ty jsou případně rozlišeny v rámci jednotlivých „projektů“, které jsou nižší, detailnější úrovní a popisují jednotlivé návrhy konkrétního zacházení s krajinou. Krajinné celky se někdy s “projekty” shodují, někdy jich obsahují několik najednou.

01 – Vydlážděná hráz se zbytky kulturní krajiny, při silnici s ruderálními nálety a zbytky alejí

Směřování – Průchozí a hodnotná kulturní krajina, ve které jsou zachovány cenné zbytky současné krajiny, ale i prvky zcela nové – stromy, hodnotný litorál

02 – Pole na jižním okraji jezera

Směřování – zde navrhujeme vznik nového úseku polopřirozeného luhu Opavy – viz projekt “Obnova kulturní krajiny”. Jeho cílem je vybudování extenzivní, zaplavované lužní louky se solitérními dřevinami – obnovení extenzivní lužní kulturní krajiny ve stylu toho, co tu bylo před rokem 1960, a vytvoření lužního “přemostění” mezi kempem a tokem Opavy.

03 – Břehová zóna jižního břehu jezera. Vzhledem k velmi nevhodnému tvarování břehu a nevhodným technickým úpravám se jedná o strmý, místy vykotlaný břeh bez vyvinutého litorálu, na který navazuje hustá sukcesní vegetace s poměrně pestrým složením dřevin – dominují porosty svídy krvavé, vrby křehké, hybridních topolů nebo dubu letního. Porosty dřevin jsou pravidelně přerušovány výskytem sešlapávaných rybářských plácků.

Směřování – navrhujeme výraznou změnu tvarů břehu směrem k větší členitosti, vzniku rozsáhlé litorální zóny a výrazným úpravám tvaru břehu

04 – Hustý porost sukcesních dřevin, částečně též nejspíš tvořený zbytky rekultivační výsadby. Od svého vzniku zde nedocházelo k žádným prořezávkám ani většímu kácení – mladý porost je plný odumřelých kmenů, nicméně v podrostu zatím neobsahuje téměř žádné hájové druhy. Dominuje jasan ztepilý, javor babyka a javor klen, místy i bříza bělokorá. Místy rostou i starší dřeviny, u nichž předpokládáme, že zde již rostly během těžby. Nejcennější úsek jsou rozvolněné části se světlinkami a drobnými loučkami.

Směřování – Navrhujeme posun k řídkému lesu, který – spolu s úpravou břehů povede k větší prostorové heterogenitě, zvýšení průchodnosti i ke zvětšení rozlohy bezlesých částí.

05 – Nově vzniklý, převážně technický prostor u nápuštného objektu jezera. Břehy jsou technicky upravené a biologicky sterilní, původní hustý loužek tvořený převážně vrkami je omezen na skupinku stromů zasypaných částečně zeminou. Stavba je z biologického a ekologického pohledu velmi nevhodně provedena.

Směřování – Živé břehy s plochami rákosu a vodních rostlin v mělkém litorálu, navazující na soustavu budoucích ostrůvků v západní polovině jezera.

06 – Severní břehová zóna, která je podobně jako protilehlý břeh silně poškozena technickými úpravami břehu. Narozdíl od něj zde je však několik úseků, kde díky intenzivní erozi došlo k poškození břehu a vzniku pestřejší břehové zóny.

Směřování – podobně jako u protilehlého břehu, i zde navrhujeme rozčlenění břehů a vznik bohatého litorálu, na který bude navazovat soustava nových ostrovů

07 – Zarostlý pozvolný břeh, který je sukcesní mozaikou opuštěných vytěžených ploch – místy se již vyskytuje téměř vzrostlý mladý les nebo výrazné starší stromové dominanty – vysoké osikové klony, staré duby, hlohy nebo staré jívky. V podrostu se již nacházejí sukcesně pokročilejší druhy, jako třtina křovištní nebo chrastice rákosovitá. Tam, kde dochází ke kumulaci podzemní vody, se v porostu vyskytují i úseky s vrbou křehkou, připomínající lužní lesy. Místy zde také dominují invazní druhy, především křídlatka japonská.

Směřování – Území navrhujeme stále udržovat jako sukcesní mozaiku, jen průchozí a s pestřejším bylinným podrostem. Toho lze docílit extenzivní pastvou spolu se zvýšenou péčí o jednotlivé stromové dominanty (nejen duby, ale i třeba spontánně se vyskytující jabloně). Vznikne tak strukturně heterogenní, průchozí pastvina. Pastva by měla vést i k eliminaci invazních druhů, které jinak mají zrovna zde potenciál masivně zarůst okolí jezera.

schéma vymezení krajinných celků

08 – Kulturní krajina kolem skautské klubovny a loděnice. Na pozemku roste mohutný dominantní dub a mimo sečený travník se zde vyskytují ruderalní sušší travníky, dříve spíš společenstva otevřených písčin.

Směřování – zajímavý zárodek členité, rozvolněné krajiny mimo dosah podmáčených břehových společenstev. Doporučujeme vznik otevřené krajiny sušších travníků se solitérními duby a břízami, v menší míře je možné využít i borovici lesní.

09 – Nedávný, čerstvý brownfield zarostlý řídkou křovitou “savanou” bez výraznějších stromových dominant. V podrostu převažuje směs ruderalních druhů a eutrofních travníků, přerůstajících nižším křovím (převážně ostružiníkem). Vyšší křoví je tvoří převážně hlohy a vysoké růže nebo nižší stromy.

Směřování – Doporučujeme vznik otevřené pastviny, která by do určité míry konzervovala zajímavé a krajinářsky i biologicky cenné stadium vyšších křovin se světlým podrostem. Území by bylo širší součástí průchozího pastevního luhu na severním břehu

a “chilloutovou” zónou kempu s potenciálně možným umístěním jednoduché a nízké dřevěné rozhledny – ptačí pozorovatelný.

10 – Území dnešního kempu s různě hodnotnými výsadbami (nejhodnotnější jsou asi borové remízky v SZ zátocy a hustá vegetace na severním okraji, která sousedí s hustým luhem (za hranicemi kempu). Břehová zóna je z krajinného hlediska v příšerném stavu – kombinuje čerstvé, sterilní oblázkové pláže, hrubé technické kamenivo a litorál, často vyskládaný betonovými panely. I mezi panely se vyskytuje velmi sporadická minipopulace kotvice plovoucí (*Trapa natans*), která je nejvzácnějším rostlinným druhem celého území.

Směřování – Území vyžaduje kompletní revitalizaci a transformaci v citlivě a členitě strukturované území s výrazně vyšším zastoupením stromů, vznikem extenzivně sečených luk a do budoucna i zásadně odlišnou břehovou zónou. Její stav nejenže nesvědčí biodiverzitě, ale ani účelu, ke kterému je vytvořen – břehy z hrubého kamení nejsou jistě ideální pro rekreaci.

11 – Hustý mladý lužní les – popis viz „projekt“ “Lužní prales u kempu”.

Směřování – jedná se o velmi hodnotný úsek hlučínské krajiny, který je vhodné – krom citlivě provedené naučné stezky – nechat spontánnímu a přirozenému vývoji. Plán na stavbu rozsáhlého parkoviště je zcela proti smyslu fungování a hodnot zdejší krajiny a je z krajinného pohledu nesmyslným ničením cenného biotopu.

12 – Dnes rozsáhlý brownfield s výraznou antropogenní modelací terénu (navážky a menší haldy), zarostlý směsicí invazních dřevin (svída výběžkatá, javor jasanolistý), který ovšem také obsahuje rákosový mokřad v okolí regulovaného koryta Vařešinky a několik velmi cenných, spontánně vyrostlých solitérních dubů letních.

Směřování – zárodek velmi atraktivní lužní krajiny, která by volně navazovala na frekventovaný kemp i “pralesní” luh a byla by řídkou dubovou “savanou” s mokřadními tůňkami a revitalizovaným korytem Vařešinky. Náš návrh je tedy kompletní revitalizace a úprava území a jeho propojení s lužními biotopy v okolí Hlučínského jezera.

celek 01

celek 03

celek 04

celek 05

celek 06

celek 07

celek 09

celek 10

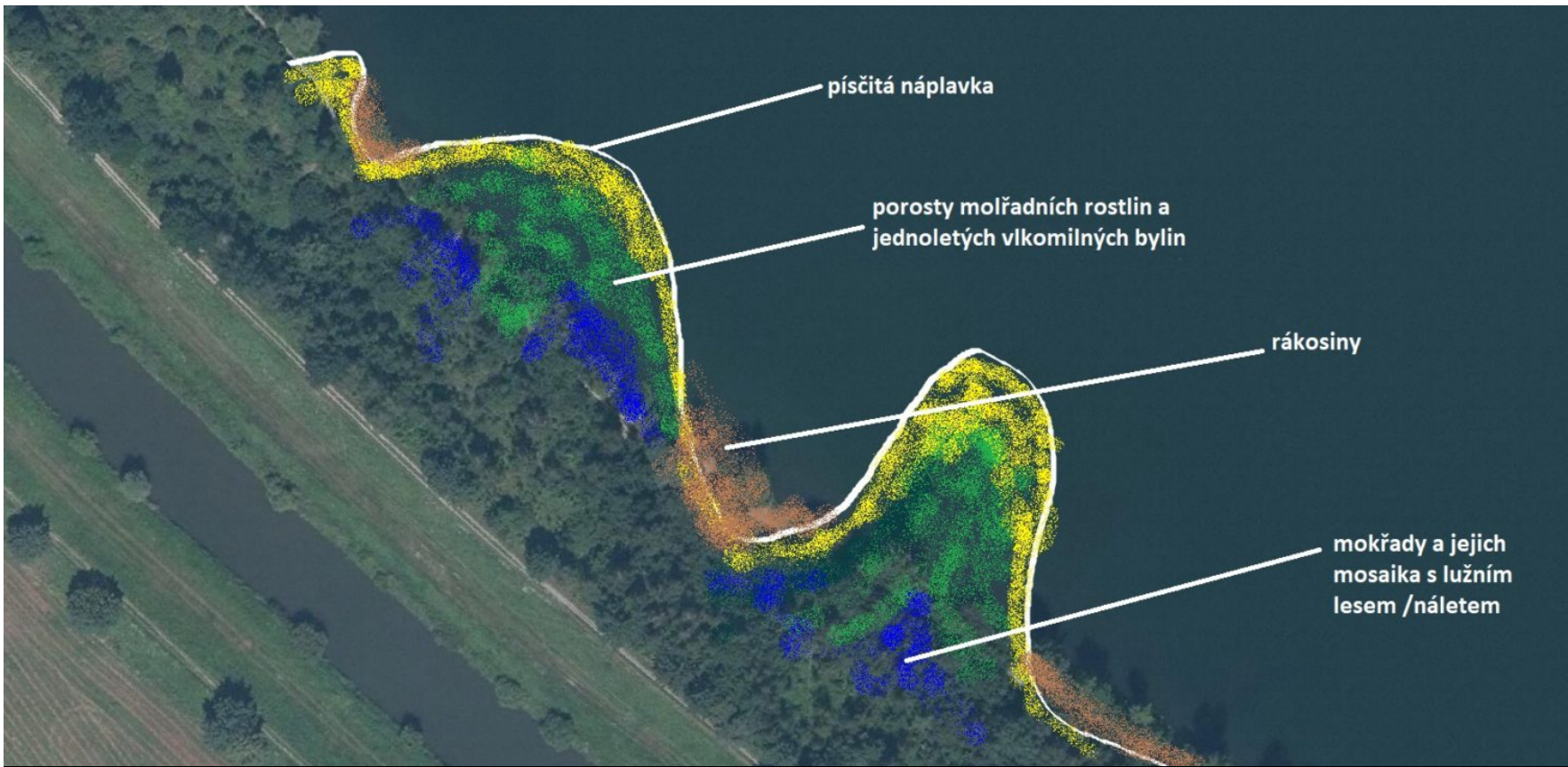

celek 11

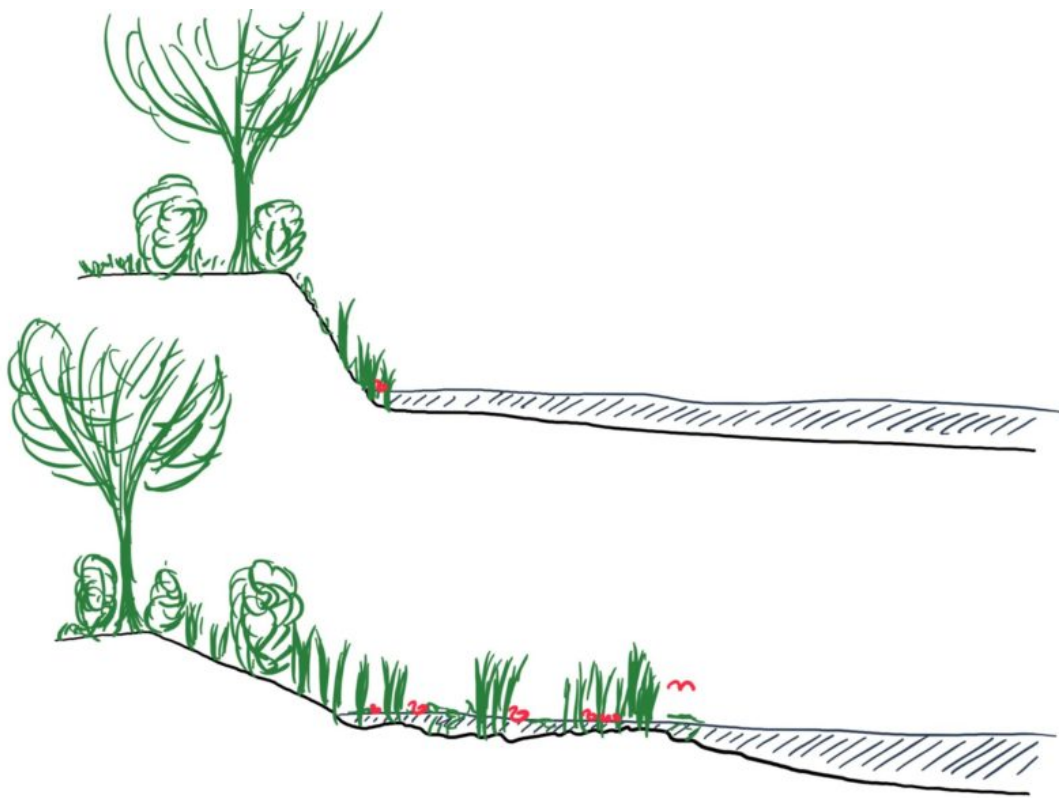

Nový litorál

idea a kontext – V současné době je cca 98% pobřeží Hlučínského jezera nevhodně technicky upraveno. Úpravy se pohybují na škále od vydlážděných břehů po technicky upravené strmé nátrže, téměř vždy bez mělkého, pestrého litorálu. Ve východní polovině jezera mají takové úpravy domněle rekreační odůvodnění (i když i to je místy dost nepochopitelné), v západní polovině však nemají žádné opodstatnění a zbytečně snižují biodiverzitu území. Navrhujeme proto provést úpravy břehů asi v rozsahu a struktuře na skicách.

skica orientační úpravy břehů

skica řezu starým a navrhovaným stavem

provedení – K provedení je třeba těžká technika. Poloostrovy je vhodné modelovat jako ploché hřebítky do 1 – 1,5 m nad hladinou jezera; o zbytek se postará vodní eroze a spontánní sukcese. Vše ostatní je ponecháno řízené sukcesi.

management – Nově vzniklý biotop nevyžaduje příliš intenzivní management. V počátcích je vhodné využít principy řízené sukcese a aktivně odstraňovat potenciální invazní druhy. Vhodná je také regulace návštěvnosti během období hnízdění vodních ptáků. Občasná ohniště, rybářské plácky nebo piknikoviště nejsou na závadu.

členitá břehová zóna na Berzdorfer See v Německu

kombinace s drobnými plážemi, Berzdorfer See, Německo

písečný litorál vytěženého uhlého dolu, okolí Drebkau, Německo

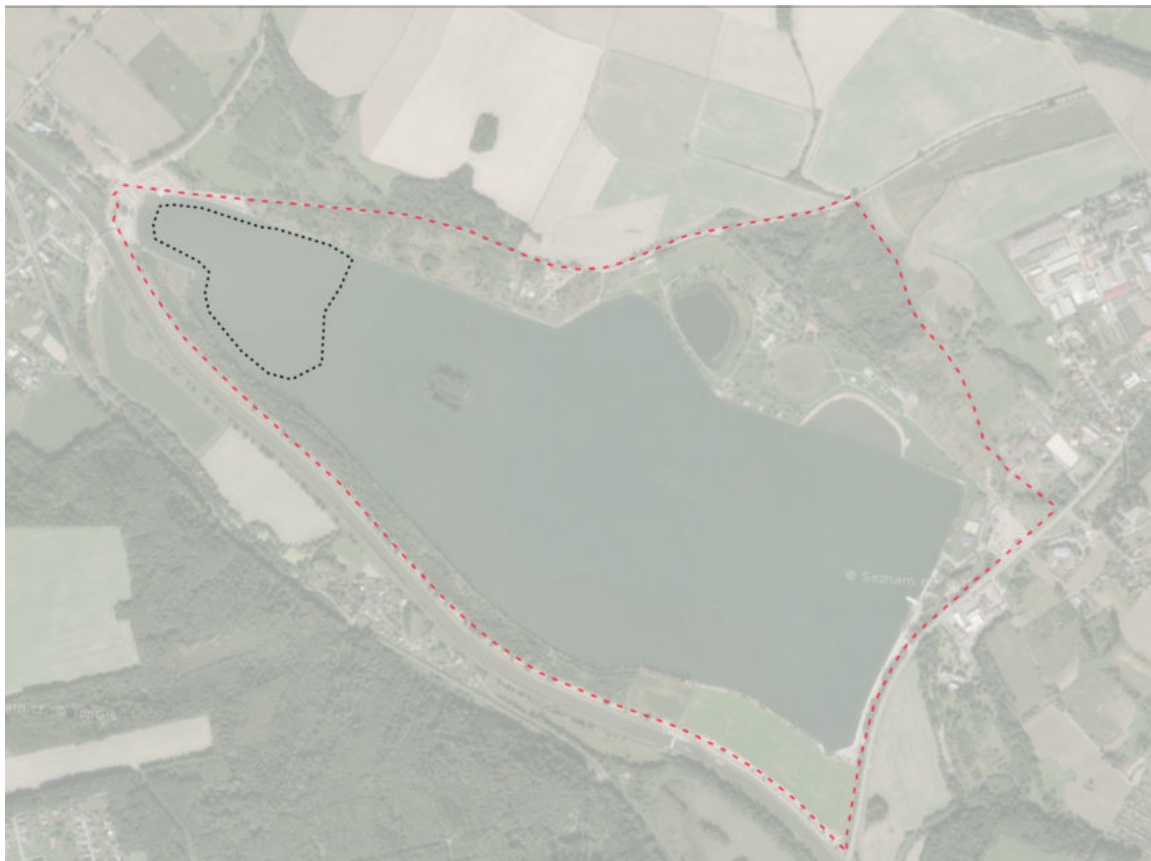

pestrý bahňitý litorál, Rehau, Bavorsko.

Pokud je mělká zóna dostatečně dlouhá, vyvíjí se na ní typická vegetační pásmost, hostící značné množství bezobratlých a je ideálním biotopem pro vodní ptáky.

Ptačí ostrovy

idea a kontext – Současný stav jezera nepředstavuje vhodný biotop pro hnízdění vodních ptáků. Výjimkou je jediný ostrov, který je porostlý zbytkem vegetace typu lužního lesa. Zde pravděpodobně hnízdí volavky a raci bělohlaví. Chybí ostrovy jiného typu představující bezpečná hnízdiště pro celou řadu dalších druhů ptáků, především racka chechtavého, rybáka obecného, různé druhy kachen a některé druhy bahňáků. Navrhujeme vytvoření dvou typů ostrovů umístěných do klidnějších, západních partií jezera – ploché písčité ostrovy a plovoucí ostrovy.

ptačí ostrov na rybníku Koclířov

ptačí ostrov na rybníku Štěpán na Hlučínsku

ukázka plovoucího ostrova

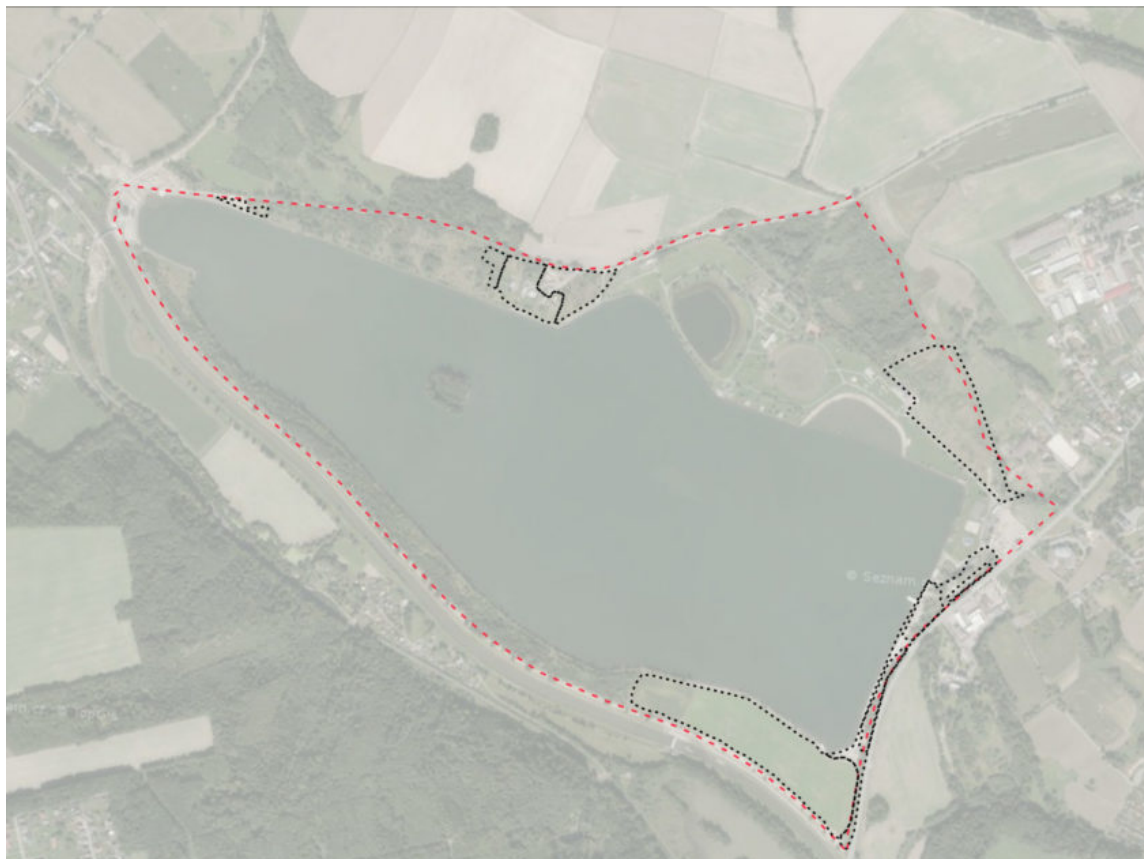
provedení – Ploché písčité ostrovy je potřeba vytvořit nahrnutím materiálu tak, aby koruna ostrovu vyčnívala nad vodu. Ostrovy mohou mít různý tvar, ideální je velikost min. 20×30 m. Měly by být umístěny dále od břehu, mohou být však v blízkosti nově vytvořených litorálních břehových porostů. Minimum je vytvoření 2 ostrovů.

Plovoucí ostrovy spočívají ve vytvoření plovoucích konstrukcí osázených vodními rostlinami a připevněných ke dnu dle otestované metodiky. Ostrovy mohou mít různý tvar, rozlohu i výšku, minimum je vytvoření 5 ostrovů. Blíže viz <https://ragoostrovy.fzp.czu.cz/cs> Alternativou jsou ostrovy betonové.

management – Písčité ostrovy je zapotřebí alespoň občas navštívit a redukovat případnou vegetaci (rákos, křoviny), dále kontrolovat erozi břehů a případně je obnovit do původní rozlohy. Důležité je zabezpečení proti vstupu lidí (různá plavidla apod.) Plovoucí ostrovy je zapotřebí kontrolovat a případně opravovat.

ukázka plovoucího ostrova

Obnova kulturní krajiny

idea a kontext – Hlučínské jezero se dnes nachází v místech, kde se ještě v první polovině 20. století rozkládaly vysokoprodukční nivní louky, výše (nad periodicky zaplavovanou nivou) pak intenzivní zemědělská krajina. Na současném území Hlučínského jezera je ovšem situace složitější: nejen že je v jeho přímém okolí kulturní stopa zcela smazána, ale vznikly zde struktury zcela nové, související s ukončenou těžbou nebo vznikem rozsáhlého kempu. Přesto máš smysl i do nově vzniklé krajiny kulturní prvky- především aleje – zavést. Nejenom že vytvářejí “bazální” strukturu krajiny, podle které se lze orientovat, ale také ji napojují na okolní krajinné struktury, které zůstaly zčásti zachovány.(i přes proběhlou kolektivizaci).

březová alej

provedení – Provedení by spočívalo ve vytvoření systému několika alejí a výsadbě/“vypiplání” solitérních stromů na křižovatkách i propojkách do okolní zemědělské krajiny. Nejzásadnější výsadby by proběhly na okrajích kempu, při cestě vedoucí po severní straně jezera až k výtopně nebo při samotné hrázi vodní plochy, kde by byla dosázena alej podél celé délky silnice.

Základním stavebním kamenem této krajiny by měl být dub letní, je dlouhověký, starší jedinci hostí obrovské množství dalších cenných organismů a je typickou a odolnou součástí kulturních nivních krajín v celé střední Evropě. Jako subdominanta by byla bříza bělokorá: v území se vyskytuje spontánně a biotop starých lomů je u nás jedním z jejich těžišť výskytu.

management – Některé stromy není třeba sázet – na území již rostou, jako v případě několika dubů v polygonu 12. Takové stromy je potřeba v blízkém okolí citlivě zbavit konkurence a tento stav udržovat, dokud nejsou dostatečně konkurenčně zdatné.

Komponovaná krajina u Opavy

idea a kontext – Komponované krajiny jsou častou součástí evropských krajinných komplexů. Většina z nich je již za zenitem (dnes se již téměř nevytvářejí) a často je obtížné jejich zbytky v krajině poznat. Komponované krajiny pracují se strukturou: výhledy, pohledovými osami a dominantami. Náš návrh je využít tento princip na jižním břehu jezera a jednoduchým způsobem vytvořit výhled z cyklostezky několika průseky na dominanty na hladině (stávající i nové ostrůvky) i na protějším břehu (solitérní stromy, horizont). Kombinujeme zde krajinotvorbu s ochranářským postupem – průseky navrhujeme v místech zarůstajících louček, jejichž rozloha se tím zvětší.

provedení – Vykácení a umístění mobiliáře není příliš složité a lze provést snadno během jediného roku. *management* – Vykácení průseků může probíhat extenzivně – lze ponechat některé stromy za vzniku tzn. “světlého lesa” . To je ochranářský management, který přispívá především ke zvýšení biodiversity bezobratlých. Zbylou plochu je potřeba poměrně drsně odlesnit – ideální je vyfrézování všech pařezů ihned po vykácení, a poté (alespoň v prvních letech) pravidelně sekat podobným způsobem, jako nivní louky, tj. dvakrát do roka, s první sečí v druhé polovině června.

světlý les pastevního typu, který může být udržovaný extenzivní sečí a prořezem náletových dřevin

světlý les pastevního typu, který může být udržovaný extenzivní sečí a prořezem náletových dřevin

světlý les pastevního typu, který může být udržovaný extenzivní sečí a prořezem náletových dřevin

Průchozí pastevní krajina

idea a kontext – Extenzivní (tj. méně intenzivní pastva) je ideálním způsobem péče postindustriální krajiny: nevzniká tak pevný plán jako například u nově vysazovaných parků, ale spíš krajinná mosaika silně ovlivněná okusem, dupáním a tudíž průchozí, vysoce strukturně heterogenní.

Vegetační mosaika severního břehu jezera je pro takový způsob péče ideální: pastva by snížila biomasu invazních a expanzních rostlin, zvýšila pravděpodobnost vzniku bohatších podmáčených trávníků a území by nikdy zcela nezarostlo.

provedení – Doporučujeme pastvu velkých býložravců (koní, turů), případně stáda ovcí. Význačné dřeviny (solitéry, ovocné stromy) je nutné ochránit proti okusu erozi půdního profilu.

Obersdorfer See, Zittau, Německo.

management – Stádo dobytka by nemělo nikdy spásat celé území, ale pouze jeho část a během roku se přesouvat. Kolem území bude nutné vybudovat plot s průchody pro lidi.

Cílový stav krajiny může vypadat i takto. V rychlém sledu se střídají plochy s pionýrskou vegetací, vyšší bylinné porosty i ostrůvky vyšších stromů. Opětovné obnažení stěrkových ploch a mírná eroze povrchu by výrazně zvýšily biodiverzitu území, pastva by k tomu místy měla výrazně přispět. Olbersdorfer See, Zittau, Německo.

Tůňky

idea a kontext – Jezero nepředstavuje v současné době ideální biotop pro drobné vodní živočichy, podpora populací vzácnějších vodních rostlin, vodního hmyzu a jiných bezobratlých, obojživelníků apod. je možná vytvořením soustavy tůň. Ty mohou být situovány prakticky ve všech biotopech při obvodu jezera.

provedení – Tůně by měly mít průměr min. 10 m, mohou být různé velikosti i tvaru. Důležité je oslunění, především z jižní strany (tedy žádné stromy, keře do vzdálenosti min. 10 m). Tůně musí mít pozvolné břehy, ale zároveň dostatečnou hloubku alespoň v některých partiích (min 1,5 m). Tůně se vytváří pomocí bagru/buldozeru. V tůních nesmí být žádné ryby.

management – Tůně se postupně zazemňují a přerůstají vegetací. Vodní vegetaci mohou spásat některá velká zvířata (např. koně v případě vzniku ohrad), případně je zapotřebí orobinec aj. periodicky kosit a vytrhávat v období vegetačního klidu. Tůně je zhruba 1x za 10 let potřeba obnovit vyhrnutím bahna. V případě kontaminace tůní rybami je potřeba je vylovit (např. agregátem).

Koupací biotop

idea a kontext – Stávající stav koupaliště v kempu je silně neuspokojivý: betonová nádrž hnije a je ohyzdná, ke koupání nevyužitelná. Navrhujeme proto transformaci ve vodní ekosystém – obdobu plánovaných tůňek – kde by ovšem byl kladen hlavní důraz na “koupatelnost”, tj. čistotu vody a atraktivitu pobřežní zóny. Koupací biotop by fungoval v kontextu okolní lužní krajiny a mimo letní sezónu by fungoval jako plnohodnotné přírodní stanoviště.

provedení – Je třeba dodržovat několik základních pravidel a kroků – zcela zásadní je odstranění betonových břehů, prohloubení nádrže (aby mohly plně fungovat samočistící mechanismy, je třeba, aby byla hloubka v centru minimálně cca 2 metry). Břeh by měl být pozvolný, písčitý nebo štěrkovitý, přičemž minimálně 30% jeho rozlohy by měla zabírat společenstva vodních rostlin, která udržují vodní ekosystém funkční a živý. Součástí břehové zóny mohou být i vlhkomilné dřeviny (vrby, olše), ovšem spíše nižšího vzrůstu a tak, aby nestínily hladinu (opět lze omezeně využít principu řízené sukcese).

management – Vodní ekosystém by se měl být schopen “udržovat sám” – zásadní je úplný zákaz výsadby ryb a rybolov, dohromady s velmi extenzivní sečí mokřadních společenstev (1x za 2 – 3 roky). Občas bude jistě potřeba redukovat rozsah zelené, “živé” části- to je však potřeba provádět velmi citlivě a mimo vegetační/hnízdní sezónu. Cílem je vytvořit biotopové koupaliště s významnou samočistící schopností a spojené pobytové funkce a podpory biodiverzity – výskyt vodních organismů.

molo nad poloostrovem biotopu

Výsadby v kempu

idea a kontext – Dnešní stav dřevinného patra kempu je převážně tristní a nevykazuje žádné rysy smysluplného designu. Centrální cesta není odstíněna stromy (dojít až na pláže na přímém slunci je utrpení) a odstranění pruhu křoví před nudistickou pláží vede k jejímu zviditelnění z celého areálu. Doporučujeme zásadní přestrukturování parkové výsadby kempu: navýšení počtu stromů minimálně o 100%, zastínění hlavních pěších cest stromy a navázání

druhového složení výsadeb na kontext okolní lužní krajiny.

V okrajových úsecích pak navrhujeme využití principu řízené sukcese: plochy ponechané bez zásahu začnou spontánně zarůstat dřevinami a vhodné dřeviny budou následně ponechány, tvoříc plynulý, organický přechod do okolní krajiny.

provedení – Nové výsadby by měly respektovat ekologický kontext území: jedná se luh Opavy, druhové složení by tudíž mělo odpovídat druhové kompozici tvrdého luhu/ dubohabřiny,

případně dřevin tradiční kulturní krajiny – k vlhkosti odolných jabloní, případně odolnějších druhů hrušní. Jako dominanty lze využít především dub letní, lípu srdčitou nebo habr obecný, subdominantou mohou být břízy, jasany a ve vlhčích úsecích olše. Jednotlivé stromy je vhodné vysazovat po posouzení konkrétních mikrostanovištních podmínek.

management – Shodný s manuálem výsadby a péče o dřeviny, viz třeba zde: http://www.csop.cz/docs/up/metodika_funkcni_v

ploškovitá seč na střeše pražské čistírny v Troji

Louky v relaxačním areálu

idea a kontext – Intenzivní sečení travníků ve veřejném prostoru je náročné a často kontraproduktivní. Takové porosty v polovině léta často úplně usychají a jsou (zcela nesmyslně) opět zavlažovány, a to i v místech, kam prakticky nikdo nechodí. To je i případ cca 25% rozlohy travnatých ploch v areálu u jezera. Navrhujeme proto vznik extenzivně sečených úseků, které by zvýšily vnitřní heterogenitu území, její estetickou atraktivitu a samozřejmě i biodiversitu jak travníků samotných, tak i hmyzích společenstev na ně vázaných. Vycházíme i z opakovaného faktu, že hodnotných nivních luk je u nás málo a každé navýšení jejich rozlohy je cenné.

provedení – Jde pouze o změnu časování a intenzity seče. Centrum tohoto speciálního managementu by mělo ležet v okolí nově vytvořeného koupacího biotopu a navazovat na něj.

management – Po vytipování méně frekventovaných úseků následuje méně aktivity než obvykle: vybrané travník jsou sekány až na začátku léta (v polovině července) a pak ještě jednou na otavu v cca polovině září. Nesečné úseky lze strukturovat jako bloky, ale i jako pruhy nebo obrazce a mohou být součástí “biomobiliáře” území. Cca 10% travníků je pak vhodné ponechat do neposečených až do jara (mohou fungovat jako dočasné oddělení zón kempu); na suchých stoncích přezimují některé druhy beozbratělých.

Podmáčené louky u jezera

idea a kontext – Podmáčené a nivní louky patří v českém kontextu k ohroženější skupině biotopů. Na vině je kombinace historických i současných vodohospodářských zásahů (které jsou často příliš technické a nereflktují hodnotu říční krajiny jako takové) dohromady s intenzivním zemědělstvím: když už louky v nivách jsou, bývají meliorované, přehnojené a chudé. Totéž platí s malými výjimkami i o úvalu Opavy: původně rozsáhlý systém říčních tůní a pestrá škála podmáčených luk byla nahrazena technicky regulovaným korytem a monotónní zemědělskou krajinou – ovšem s výjimkami, jako je nedaleká rezervace Kozmické louky, nebo – i když v mnohem menší míře – také okolí hlucháckého jezera. Zde jsou vlhké a podmáčené louky přítomny pouze rudimentárně, jejich fragmenty jsou ohroženy sukcesí (jižní břeh) anebo plány na zastavění (vlhká louka v kempu). Přesto jsou překvapivě druhově pestré a hodnotné a vhodná péče by výrazně přispěla k jejich zachování a rozšíření pestré části luhu Opavy o další úsek nivy.

provedení – Přístupnější louky (dvě v severní části území) lze sekat traktorem, menší fragmenty louček však ručně (křovinořezem). Zásadní je dlouhodobé udržení péče a její každoroční vhodné načasování.

management – Seč je vhodné provádět později než u produkčních luk (klidně až v červenci), s ohledem na hnízdění ptáků i pozdější kvetení v zastíněných úsecích. Zásadní je ovšem louky nemulčovat, ale veškerou posečenou biomasu vyhrabat.

Zachovalé sečené vlhké louky jsou druhově pestré a vysoké, produktivní porosty a jsou plnohodnotnou alternativou trvalkových nebo dekorativních záhonů, což může být devizou nivních luk v okolí kempu.

okolí Lubů na Chebsku.

Jeden ze zarůstajících fragmentů na jižním břehu. Přestože již značně převažuje expanzní druh třtina křovištní, je i tato loučka stále druhově pestrá. “Savanovitá” struktura porostu je navíc zcela zásadní pro diversitu bezobratlých a ptáků.

Lužní prales u kempu

idea a kontext – Lužní lesy jsou typickou komponentou všech vodních toků: v krajině neovlivněné hospodařením zabírají většinu rozlohy luhů, v kutlurní krajině tvoří s loukami, mořady a tůňkami jemnozrnnou mosaiku. U nás se vyskytují tři typy luhů – tzn. tvrdé (na přechodu do sušších dubohabřin a méně ovlivněné povodněmi); měkké, které jsou typické pro zónu blízkou tekoucí vodě a ekologicky uzpůsobené pravidelnému narušování povodněmi, a olšové, které se vyskytují na menších tocích.

V okolí Hlučínského jezera se v několika fragmentech vyskytuje přechodný typ všech těchto luhů dohromady (i když historicky se zde nejspíš převažovaly měkké luhy), nicméně největším fragmentem je rozsáhlý a složitý porost za areálem. Tento luh vznikl spontánní sukcesí na podmáčených nivních lukách v druhé polovině 20. století, a tyto louky (značně degradované sukcesí dřevin a expanzních druhů) jsou v něm zbytkově přítomny v podobě prosvětlených paloučků a rákosin.

provedení – Les samotný není třeba nijak specificky upravovat, naopak žádoucí je ponechání přirozenému vývoji bez jakýchkoliv zásahů. Doporučujeme však extenzivním (tj. 1x za několik let) sečením udržovat bezlesé světlinky.

management – V okrajových zónách se ve stromovém patře vyskytuje nižší podíl invazního javoru jasanolistého – ten je vhodné postupně odstraňovat (je to daň za spontánní vznik lesa, kterého se účastnil i tento druh)

Nejstarší části luhu jsou tvořeny složitou džunglí odumírajících vrb přerůstajících olšemi s podrostem některých typických mokřadních rostlin. Projevuje se zde již vegetační dynamika, typická pro přirozené lužní lesy, tedy cyklické střídání stromové a keřové fáze s masivní produkcí mrtvého dřeva.

Kulturní luh u kempu

idea a kontext – Snahou tohoto návrhu je vycházet ze stávajících hodnot území a využívat potenciálu, který jednotlivé úseky Hlučínského jezera a jeho okolí mají. Tento úsek zdejší krajiny je dalším sukcesním stádiem lužního biotopu, který doplňuje sukcesní mosaiku (vzniklou nejspíš i postupným ukončováním těžby šterku). Je bohužel silně zasažen rostlinnými invazemi (viz popis v úvodu), jeho potenciálem jsou však mladé stromy – především duby – které jsou zárodkem pestré lužní krajiny. Navrhujeme postupnou konverzi území na biologicky hodnotnou nivu Vařešinky se soliterními stromy a mokřadními/lučními společenstvy v podrostu. Luh by tvořil předpolí k hustému “lužnímu pralesu”, který s ním na severu sousedí, i méně frekventovanou a členitější alternativu kempového parku.

pestrá lužní krajina a zároveň průchozí lužní "park" - biosférická rezervace Spreewald, Německo

Revitalizace Vařešinky

idea a kontext – Niva Opavy je dnes u Hlučína – ve srovnání s historickým stavem-sterilizovaným územím, a téměř veškeré vodní toky jsou zde technicky pozměněny. To je i případ Vařešinky, jejíž průběh je v okolí jezera napřímen a tok je vlastně marginalizován mezi zemědělskou krajinu a okraj kempu. Přitom úsek, kterým Vařšinka protéká severně od hranic areálu, je zajímavým mokřadem a jeho revitalizace by vzhledem k jílovitému substrátu mohla být dost snadná. Revitalizovaná Vařešinka by také byla cennou součástí plánovaného kulturního luhu severně od hrany kempu.

provedení – Součástí revitalizace by měla být úprava průběhu toku (vytvoření meandrů) a také vytvoření několika tůní, které by na tok navazovaly. V jižní polovině území by pak mokřad v okolí toku přecházel v extenzivní luh.

management – Okolí toku je dnes hustě zarostlé rákosem, který bude spolu s pravděpodobným startem různých rostlinných invazí, zarůstat i revitalizovaný tok. Doporučujeme proto ponechat některé úseky zarostlé, jinde ale častým sečením rákos eliminovat. Tento "přírodní design" může být i způsobem, jak strukturovat parkový charakter území.

jemné strukturování vodního toku může vytvořit biologicky hodnotné, návštěvnický velmi atraktivní prostředí i na velmi malé ploše. Rio Manzanares, Madrid

provedení – Zde jsou potřeba výraznější zásahy, především postupná eliminace nejrozsáhlejších porostů invazních rostlin, a dosadba dubů letních (ovšem velmi extenzivně, lze využít principů řízené sukcese). Bude také nejspíš nutná úprava terénu a odstranění některých hald – to však půjde nejspíš spojit s revitalizací Vařešinky.

management – Je zde nutná pravidelná seč, ovšem – podobně jak to navrhujeme v centrální části kempu – za využití principu ploškovitého způsobu, kdy jsou různé části území sečeny v různém čase tak, aby se docílilo postupného zvyšování diversity lučních společenstev.

Některé úseky luhu mohou být ponechány v režimu řízené sukcese do doby, než bude dosaženo parkovité, dostatečně členité struktury – tj. luh se může postupně vyvíjet.

Duby na hrázi

idea a kontext – Současná hráz Hlučínského jezera je nesourodým konglomerátem spontánních náletů, zbytků parkové výsadby a stavebních brownfieldů. Součástí našeho návrhu je ovšem pěší průchod okolo jezera, který byl v ideálním případě doprovázen stromovými alejemi. Zde již je vše částečně “připraveno” – několik dubů letních se již v současném staveništi vyskytuje, a další je poměrně snadné dosázet. Dub je strom sázený do hrází z technických důvodů, je nicméně velmi vhodný i z pohledu tvorby nové krajiny a biodiverzity – je dlouhověký a jeho kmeny host širokou škálu často relativně vzácných živočichů.

V severním segmentu navrhujeme vznik spíše dubového hájku (v půdorysu plošinky u výpustě), směrem k jihu by pak vznikla opravdová alej, která by vyústila do (potenciálně) nově vytvořené lužní krajiny na místě dnešního pole.

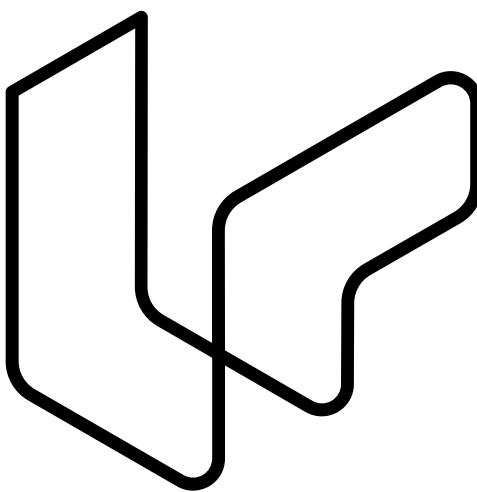
provedení – Sem je vhodné vysázet již vzrostlé stromy – dub roste pomalu a efekt nově vzniklé aleje se tak projeví o to dříve.

management – Běžná péče o dřeviny. s tím, že jakékoliv odumřelé části kmenů (pokud nikoho neohrožují nebo něčemu nepřekázejí) je vhodné ponechávat na místě.

Hlučínské jezero

On-line verze:
<https://hlucin.cityupgrade.cz>

City Upgrade

Autoři a spoluautoři:

- Ing. arch. Jiří Rákosník
- Ing. arch. Lucie Kadrmanová Chytilová
- Ing. arch. Ivo Pavlík
- Mgr. Jan Albert Šturma
- Mgr. Ondřej Sedláček